

DOUĂ SCHIȚE DRAMATICE
de ROMULUS VULPESCU
pag. 4-5
IOAN GRIGORESCU: „OMUL”
pag. 8

PROLETARI DIN TOATE ȚARILE, UNIȚI-VA!

gazeta

NICOLAE GRIGORESCU

GĂLARĂȘ

● ORGAN SAPTAMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMANIA ●

MARAMUREȘ

Alteia frumuseți mă dor
Păduri și munji pe care căzu bruma
Pietrosul și lneul în răsărit
Și drumul lui Bogdan peste Prislop
Izvorul Izei, albastrul ei izvor
Cerbi carpatini, biserici vechi de lemn
Monumentale porți, bărbați solemn
Femeile din târgul de la Borșa
Alteia frumuseți mă dor
Că le-am văzut abia când e să mor.

Geo BOGZA

literară

Anul XIV. Nr. 16 (755) ● Joi 20 aprilie 1967

8 pagini: 1 leu

SUBLIMĂ MOȘTENIRE

În epoca noastră, în care un război atomic ar însemna prefacerea într-o clipită în pulberi și cenușă a unei țări întregi, cli de nativ ne sună versurile lui Alexandru

Plecat-am nouă din Vaslui
Și cu sergentul zece.

Și cu cliă uitire aflăm că în 1877, când România s-a alăturat Rusiei care declarase război Imperiului otoman — ca urmare a războaielor din Bosnia și Hercegovina și mai apoi a războaielor noastre — nu exista nici măcar o fabrică de armament la noi în țară! Ce spaimă ne cuprindea gîndul că în 6 aprilie al aceluiași memorabil an, când s-a semnat decretul de mobilizare a armatei române permanente, efectivul nostru număra 53.700 ostași, efectiv care s-a ridicat cu greu pînă la 100.000 de oameni. Că, la începutul războiului, — cum transporturile de armament comandat în străinătate fuseseră oprite la granița Austro-Ungariei, sub pretextul păstrării neutralității — noi români nu aveam decît 190 de tunuri și 25.000 de puști, adică 1 pușcă la 4 oameni, ceea ce l-a făcut pe Mihail Kogălniceanu să spună la 7 septembrie: „Avem brațe, n-avem puști”. Dar chiar mai pe urmă după ce s-a mai primit ceva material de război de la aliați și s-au mai putut cumpăra încă 25.000 de puști prin colectele celor rămași acasă, atî de prețioasă era arma pentru ostașul român, încît cădea pe cîmpul de luptă cu degetele încheiate pe ea, iar răniții ridicăți pe brancarde prezentau pușca, spunînd parca cu ochi: — „Uite, n-am prădit-o!”.

În ce privește echipamentul, aveam doar 5.000 de corturi, și-acelea uzate; magazile unităților militare nu aveau, la începutul războiului, nici cli de un rînd de schimburi pentru fiecare din soldații noștri; iar, din păcate, îmbrăcămintea și încălțămîntea erau atît de ușoare, încît din septembrie, cînd a dat ninsoarea, ai noștri au suferit grozav de frig și mulți au rămas cu picioarele degerate pentru toată viața. Cît despre aprovizionare se făcea atît de prost, că pînă ajungea pînă la linia frontului alterată ori altădată deloc, iar bieții ostași erau siliți să se hrănească doar cu porumb copt ori cu ce mai puteau găsi prin regiune. A fost nevoie să se recurgă la rechiziții, care s-au ridicat pînă la sfîrșitul războiului la 11.227.000 lei; și ca să fie recuzate altementele — cum căle ferate la noi erau ca și inexistente — s-a recurs la vitele și cărușele fărînași — și-acelea rechiziționate, bineînțeles.

Dar, toate aceste cîife atî de native sînt donada sublimă a dorinței unanime ca proclamarea independenței din 9 mai să devie un fapt împlinit de jure, nu numai de facto. Pentru ca cele spuse de Mihail Kogălniceanu în fața reprezentanților naționale, în acea memorabilă zi: „sîntem independenți, sîntem națiune de sine stătătoare...” să se realizeze, în acea primăvară a anului 77, toți fîclății și gospodarii de prin sate au lăsat luncile în care cînta cucul și mierla, și-au părăsit căsuțele, ogoarele, nevestele, copiii, și-au plecat să lupte împotriva turcului. Erau atît de nferbînțați de ardoarea dorință de a da piept cu inamicul, încît atunci, cînd după luni de așteptare încordată, s-a dat însfîrșit semnalul trecerii Dunării, la 16 iulie, entuziasmul — spune un martor ocular — era atît de mare încît soldații jucau brîul, bătuța și căzăcesca, chîntînd ca la nună.

E drept că în această îndrjire a românului întra și nădejdea că fîgăduțelile guvernului

Profira SADOVEANU
(Continuare în pagina 7)

THEODOR AMAD

LA ATAO (fragment)

NEMURIRE

Trăiești de-aproape-un veac în lume, Lenin!

Și toate veacurile or să treacă,
Milenii se vor scurge, de milenii!
Iar noi prin pulberi siderale dacă
Vom fi cîndva un ciob sau o sciințea,
Ca un opaî într-o noapte dacă.
Și alte cicluri or să încheie
Și alte semînții or să planeze,
Scriind în cosmos altă epopee!
A noastră amintire-o să dureze
Cînd prin lentila unor ochi giganti
Privind, urmașii or să cuvînteze:
— „E steaua-n care-au fost leninieni,
Strămoșii noștri, comuniștii antici!”

Noi vom trăi, prin Lenin, în milenii!

Victor TULBURE

Aprilie 1967

PROFIL DE MEDALIE

arhivă sentimentală

Revoluția socialistă, însemnînd în România o adevărată Renaștere, a dus în chip firesc la redescoperirea unui ideal clasă al virtuților morale și psihice ale poporului, șlefuite în surgerarea unei milenare istorii. Profilul de medalie al omului de pe aiea avea un consonanț în metalul nobil al monozilor ascunse în ărină și bătute la Histria, Sucidava sau Roma, după cum știa înă lui de a zidi se sprîjinea în capetele podului roman de peste Danubiu, în plășirii templelor de la Grăditea Muneleului, în întăriturile militare care au dublat zidul Carpaților și pavăza fluidă a rîurilor, de cînd se știe. Mărturia antică a definit acest ideal de frumusețe al localnicului, iar cine îl deschide pe părintele istoriei. Herodot, la fila care ne privește, îi va recunoaște nu

mai pe aesei îndepărtati strămoși, dar și pe strănepoții lor, oșteni ai lui Gelu și Glad, ai lui Ștefan sau Mihail Vițeazu, ai lui Horia sau Tudor. Armele s-au sehimbat, dar bărbăția care a încordat areul și a făcut să vijlie spada a trecut o dată cu același singe fierbinte în vinele flăcăilor care au euerit independența la Plevna și Smîrdan, la Mărășești și Oltuz, în zilele înșurteții armate din august 1944. Unelte zidirii s-au schimbat, dar mîntea care a conceput eadranul astronomice de la Sarmisegetuza a trasat cu aceeași rigoare circumferința pură a mesei lui Brâncuși. A conceput cubulur solar al casei ărnănești, ca și elevația marilor monumente din epoca noastră. Unelte

s-au schimbat. Într-o vitrină cu metale carbonizate din muzeul dacic de la Cluj am recunoscut cu greu profilul mistriei, mușcată de rugină și zgură, trecută prin pirjolul unor grozave incendii, pîrjoluri care au afectat nu numai metalul, dar și tuburile subterane de canalizare ale ățății, pînă și trunchiul de bronz al unei Diane, frumoasă zeitate silvestră, înfăurată nu în erengi, ci în fîclări. La Suceava, într-o altă vitrină de muzeu, profilul unei alte mistriei, care lucrase la zidurile cetății sau la palatele domnești, se alungise la dimensiunile unui pumnal de luptă, ceea ce însemna că meșterul acelei clipe fusese silit să se transforme din zidar în ostaș. Pendulînd între plug și

spadă, între mistrie și armă de luptă, truditurul de pe aiea și-a forjat însușirile sub duritatea unor ciocniri extreme, socuri istorice din care au sciințiat peste veacuri, și vitejia, dar și geniul constructiv.

Sînt realitățile istorice care au pus temelile acestei Renașteri, cititoră de Partidul Comunist Român, prin brațul și geniul poporului nostru. Modelul elastic, însușirile caracteristice modului nostru de a fi cristalizate în fapte istorice au fost potentate prin marea act al revoluției, redimensionate în acceleratorul de forță al epocii contemporane, iar în procesul complex de afirmare prin noi fapte constructive au ieșit la iveală

Paul ANGHEL

(Continuare în pagina 7)

BUCUREȘTII de ieri și de astăzi

breviar

A apărut de curînd, la Editura pentru Literatură, lucrarea de mult așteptată a profesorului universitar Constantin C. Giurescu: **Istoria Bucureștilor, din cele mai vechi timpuri pînă în zilele noastre**. Este un in-quarto mare, tipărit pe două coloane, bogat ilustrat în text și în afară de text, cu planșe colorate și cu mai multe hărți plante, pentru ilustrarea întinderii și dezvoltării capitalei noastre, de-a lungul veacurilor. Nu mai este nevoie să insist asupra pregătirii științifice a celui ce a eadnat-o, cunoscut fiind de peste patruzece de ani prin seriozitatea și competența arătate în cercetări, atît de specialitate cit și de sinteză. Recent a publicat prima parte dintr-o vastă lucrare despre pescuitul în țara noastră. În curînd va scoate o altă întinsă cercetare despre țigurile sau orașele și cetățile moldovenești din vechime. Așa afirma că deși avem o lucrare inițiată de municipiul orașului București și

semnată N. Iorga, la patruzece de ani după monumentală **Istoria Bucureștilor** (1899) de Gh. Ionescu-Gion, cartea prof. Constantin C. Giurescu este înția cercetare propriu-zis științifică, închinată evoluției marii noastre așezări de pe malurile Dimboviței.

Construții la voia întîmplării pe un teren accidentat, cu numeroase coline, cu urcușuri și coborîșuri dintre cele mai pitorești, Bucureștii au fost în trecut o adunare de largi curți boieresti, pe lîngă care s-au înfiripat mici dughene și atelier, ca abea cître sfîrșitul secolului precedent să devină un centru industrial și comercial. Sub regimul nostru socialist, al construcției de noi cartiere și al deschiderii unor magistrale, Bucureștii concentrează cea mai mare parte din industria țării, dar cuceresc pe numeroșii vizitatori străini în deosebi prin florile ce îmbie la toate ferestrele și balcoanele, prin numeroasele grădini și parcuri, prin transparenta atmosferică, dulceața cliimei și albastrul napolitan al cerului. S-au dus livezile, prîsăcile și viile de la periferii, care împesăreau vechia capitală a ării Romănești! Au dispărut maghernetele și cocioabele care, alternînd cu clădirile masive și cu buldingurile, păstrau metropolei noastre, între cele două mari războaie, acele contraste tipice între buzurl virfurilor sociale din trecut și mizeria claselor muncitoare.

Născut la București, în zorii veacului, am apucat lampagii, aparii cu sacale, cărbunarii cu cobilite, strigînd: „chiop, chiop, cărbuni”, inundățiile Dimboviței, holera și cometa lui Halley, din primăvara anului 1910, care a pus capăt patriarhal, anul, ar fi spus Matei I. Caragiale, al asfintitului „crailor”. Materialul ilustrativ oferit de cartea lui Constantin C. Giurescu învie aspecte pe care le-am mai apucat și a căror vetustate îmi trezește melancolie. La vîrsta școlărității elementare, bucuria cea mare a copilăriei erau zurgălii săni-

lor, iarna, care goneau cu iuteala săgeții. Nu vom spune, așadar, ca marele Villon: — Dar unde s-a zăpezile de mai an? Ci unde s-a zăpezile din fiecare iarnă, troienele lor uriașe, care blocau intrările caselor, ușile, porțile și drumurile de tot felul? S-a schimbat în bine înfățișarea veche, de intererabile contraste, dar s-a schimbat și clima continentală a orașului copilăriei noastre, s-a scurtat anotimpurile de tranziție, cu tendința de a trece de la iarnă direct la vară și vice-versa, cu mult prea scurta dănuire a primăverii și a toamnelor glorioase de altădată.

Cartea cea nouă ne atrage luarea amînte asupra creșterii uriașe a capitalei, după Eliberare și avîntul ireversibil al noilor construcții. Blocuri și cartiere noi ies ca din pămînt, neversimilă generație de cîm și fier, străjuită de largi bulevarde, de siluete tinere de pomi, și de flori de jur împrejur. Raioane și microraioane iau locul cartierelor și mahalalelor de altădată.

Lucrarea se încheie cu capitoul: Grădini, grădini de petrecere, parcuri. Cititorul doritor de informație, de izvoare directe, găsește la sfîrșitul fiecărui capitol cite o amplă bibliografie. Ca în poezia eroică a lui D. Bolintineanu, învățatul autor prevede un viitor de aur capitalei noastre și-î închină aceste emoționate rînduri finale:

„Cu gîndul la acest viitor, aducem un recunoscător omagiu tuturor celor care aci în București, și pretutindeni, pe întreg cuprinsul pămîntului românesc, au muncit, au luptat și au suferit pentru o viață mai dreaptă, mai bună și mai frumoasă”.

Muncii spornice a autorului **Istoriei Bucureștilor** aducem la rîndul nostru un cald omagiu. Și o multumire filologului, care evită inesteticul plural-singular-hibrid: **Bucureștii!** Partizanii lor acestui monstru al vorbirii curente le-am via vilagiatură plăcută la... Bușteniul de pe valea Prahovei.

Șerban CIOCULESCU

TRADIȚIE ȘI ACTUALI- TATE

Viața noastră literară cu-noste o tot mai mare deschidere spre valorile ferme, o tot mai accentuată efervescență pe planul beletristicii și pe cel al criticii și istoriografiei: revistele răspîndite pe întinsul țării oglindesc acest fenomen de spor spiritual. Citesc cu încinare o nouă plachetă de versuri: descifrez noi mijloace formale într-o lucrare de proză; parcurg cu interes un proaspăt volum de critică. Reiau într-o ediție mai bogată și mai exactă lectura lui Anton Pann sau a lui Pavel Dan. Iar literaturile străine îmi sînt din ce în ce mai aproape, în limba mea, ca un bun al lumii în care am crescut și m-am dezvoltat; zărite largi, în care pot admira nu numai culmile străvechi, ci și întîmpina formațiile recente, ca într-o geologie în plină devenire, mi au ajuns familiare. Toate aceste fapte se leagă într-o țesătură complexă și mai trainică, la un nivel de cultură superior. Aștept cu nerăbdare să se desăvîrșească ampla ediție Agribiceanu și răsoiesc cu plăcere un Montale românesc. Și într-o astfel de cliplă îmbietoare, mă întorc cu gîndul, un gînd mai grav, din perspectiva zilelor noastre spre desfășurarea istorică a literaturii române. A trecut destul timp de la momentul Daciei literare, cînd reîntrați în circuitul și actualitatea europeană, românii se străduiau să-și regăsească fința spirituală originală prin apelul la strămoși, la tradiții seculare: a trecut destul timp de la momentul Junimii, cînd Maiorescu, în Direcția nouă, unde promova pe tînărul Eminescu, se străduia să îndrume

Ion NEGOIȚESCU

(Continuare în pagina 7)

TENDRESSE

M-am chinuit să-i dau acestei vorbe înțeles,
Un înțeles subtil și tînăr mai ales.
E-o vorbă ca dantela de ușoară
Și care toată vremea înfășoară,
Ca o nuanță de lumină
Și face duiosia mai senină.
Ea se rostește numai într-o limbă,
Într-altfel se pocește și se schimbă.
E vorba-n limbă nouă să-nfioare,
Că e-al femeii scumpe în cîntec de izvoare.
Eu am făcut plîpînda să stăpînească viața,
Ca roua dimineața.
Femeie și fecioară,
Fii fragedă și nouă ca-n vis și-nțtia oară
Și dorul sfînt de tine e murmur de vioară.
Fii purtătoare pură de fiecare cliplă
A dragostei, și-anină-ți pe suflet o aripă.
În patimă curată
Și binecuvîntată,
Cînd ți-ai ales bărbatul
Se pierde și păcatul.

Tudor ARGHEZI

Aprilie 1967

Atacul dorobanților asupra redutei Grivița

Schimb de jocuri la reduta Grivița nr. 2

„CUVINTE POTRIVITE“ în viziunea contemporanilor

Cuvinte potrivite, iostă de sub
teascurile editurii Fundației la 22
aprilie 1927, au fost salutate de
ceasni unanimitatea scriitorilor vremii,
drept un eveniment literar,
iar autorul lor proclamat „cel mai
mare poet român de la Eminescu
înainte”. Judecând de valoare, afit
de repede formulat și nite de
categorice, erau oare posibile fără
ce acuitătea scriitorului să fi
fost dinaintea cunoscută, anali-
zată, fără să se fi impus de-a
lungul anilor o opinie literară în
legătură cu opera argezeană? O
cercetare atentă a principalelor
publicații ale vremii înfirmă aser-
tionea după care „Opinia că Ar-
geze este cel mai mare poet român
după Eminescu apărută în revista
Cuvintele potrivite doar citorva
spiritu îndrăzneț și trecea drept
erezie unei secte fanatice” (Ov.
S. Crohmalniceanu, Tudor Ar-
gezei, Espla, 1960, p. 23). De
fapt despre genialitatea lui Ar-
geze se vorbea încă din 1910.
Comentând poezia „Rugă de seară”
publicată în Vistă socială nr. 1,
din 1910 cronica de la Vistă
românească (nr. 2, 1910, p. 317,
prologul Garabet Ibrăileanu)
scria: „Revista se începe cu o
poezie de al. Tudor Argezei —
Rugă de seară — despre care nu
voim să spunem nimic. Nu voim
ca să nu ne facem de ris. Să ne
explicăm: poezia aceasta sau este
de domeniul psihicului sau are
un geniu. Și cum nu avem destu-
lă putere de pătrundere, preferăm
să așteptăm și alte producții ale
acestui noi poet pentru a ne pro-
nunța — dacă vom reuși vre-
odată”. După publicarea susținu-
tă în revista lui N. D. Cocca, a
unii număr de aproximativ 20
de poeme (dintre care majoritatea
au fost selectate de poet în volu-
mul publicat în 1927), alternativa
pusă de Vistă românească este
rezolvată în sensul opiniei poe-
tului genialității lui Argeze. Do-
rinda o constatare încătoră poezii
de a colabora la această res-
tă.

Mihai Ralea insistă asupra in-
fluenței lui Argeze asupra con-
temporanilor săi pe care o reu-
mă la formă, la tehnica poeziei
și în proză și în versuri.
„D. Tudor Argeze a produs o
revoluție în arta scrisului românesc
și în proză și în versuri.
...Alfel se scria înainte de
d-a și alfel se scrie astăzi....
Prietenii, admiratorii și dușmanii
și utilizează cu sau fără voie o
Intorsătură sintactică, un epitet...
...In această privință reforma sa
lingvistică, modelul pe care l-a
aplicat d-a sa limbii, sa poate
compara. În toată libertatea cu
acela efectuat de Eminescu, acum
50 de ani... D. Tudor Argeze și
cel mai mare poet al nostru de
la Eminescu, încercare” (Vistă
românească nr. 6-7, iunie-iulie
1927).
Evident, opiniile lui Ralea, ve-
rite la două luni după apariția
Cuvintelor potrivite, nu pot fi
puse deit în legătură cu activi-
tatea anterioară a poetului, căci
numai un lung șir de ani putea
să revoluționeze scriul unei na-
țiuni.
Aceasi constatare reiese și din
articolul lui N. Davidescu care
are, pentru ideea ce o urmărim,
meritul de a prezenta evoluția lui
Tudor Argeze în legătură cu evolu-
ția poeziei noastre: „D. Tudor
Argezei, contemporan de silinți
cu Petică și Iacobuță, a avut în
scritura poeziei noastre contem-
porane un rol important. Prima
d-sale poezii publicate prin Vistă
deceput au apărut cum prin 1904.
Revista a trecut neobservată. D.
Argezei avea astfel să doborâze
electiv în atenția opiniei literare
a vremii citiva ani mai târziu
prin 1910. Atunci întreaga critică
a salutat în d-sa, cu contaminații
entuziaste scriul său aspru pe
erul literaturii românești. Scriul
d-sale a înglobat, la un moment
dat, întregul ideal artistic al u-
nei generații care alina azi a în-
ceput să-și găsească maturitatea
originalității ei literare... Am a-
sui astfel o întreagă literatură
argezeană și, incontestabil, posi-
bilitățile de azi ale poeziei con-
temporane se datorează înholu-
tății scriului nostru contemporan
de d. Argezei... O invenție ver-
bală a d-lui Argezei era repeta
luată, slovită de alții, de toți la-
olaltă, or de fiecare în parte
și apoi anexată tind unii cind
altuia. F. soarta tuturor succeselor
răsunătoare... D. Argezei și-a
autenticificat valoarea prin rezisten-
ță la această uzură. Formulele
deslate s-au risipit în anonimul
presei zilnice” (Universul literar
18 martie 1928).

Am mai putea face apel în a-
celoși anși la păreri similare și
din alte cronici sau note (ex. Al.
O. Teodorescu, Contemporanul
nr. 76, mai-iunie 1927). Credem
tutși că citatele alese snt sufi-
ciente pentru a demonstra că în-
sămintarea „argezeanismului” în
scriul nostru începe cu cirea două
decenii înainte de apariția Cu-
vintelor potrivite și că toți scri-
torii contemporani de seamă, cu
excepția lui Ion Barbu (care în
aceiasi an îl compara „cu Hugo
în literatura noastră” în Vistă li-
terară nr. 15 octombrie 1927,
pentru a-l acuză de „poetică mă-
runtă și manufacturată”... de
„impură industrie” în Ideea eu-
ropeană nr. 295/1927) soluția în
Tudor Argezei pe cel mai mare
poet contemporan a căru renun-
țarea de mai târziu stabilită ca
atare. Această precizare ni sa
para importantă pentru studierea
evolutivei poeziei noastre, pentru
determinarea momentului în care
începe implantarea argezeană și
deci limba literară începe să-
fi doborâtă lui Argezei.
O altă concluzie ce sa desprin-
de din cercetarea cronicilor vrea-
mii este aceea că la impunerea
fenomenului argezean criticii au
contribuit în mai mică măsură
decît „scriitorii artiști”. Semna-
turi cronicilor sau interviurilor

entuziaste sînt în afară de N.
Davidescu și Al. O. Teodorescu
deja amintii, Octavian Goga,
Camil Petrescu, Claudia Millian,
F. Aderca, Sărmașul Klopstock
(Contemporanul, nr. 76, mai-iunie
1927), Ion Pillat (Vistă literară
19 mai 1928), Adrian Mănuș
(Iara noastră, 29 mai 1927),
Oscar Walter Cisek (Vistă literară
11 iunie 1927), Isabela Sado-
reanu (Adevărul literar și artistic
26 iunie 1927), Romulus Dianu
(Rampa 5 mai 1927) etc. Ultimul
autor plectnd de la afirmatia lui
Tăbăndet că ararorii pot fi gă-
siti în istoria unei literaturi
„criticii puri”, (ala căror pro-
cupări snt să asese exclusiv pe
critică), lansează un apel către
„scriitorii-artiști” pentru valori-
ficarea și interpretarea operii
argezeane.
Apariția Cuvintelor potrivite în
voluim marchează o etapă nouă
nu atât în raporturile lui Tudor
Argezei cu scriitorii-artiști oi
vremii (care l-au considerat de
„o nepăsare sinucigașă” lută de
o operă pe care o cunoștiau și o
admira), cît în raporturile sale
cu critica și marele public. O
operă răstănită prin revista —
unorci cu o existență olemoră —
se prezenta pentru prima oară sub
forma ei monumentală: stătuile
privite separat erau acum alinute
în templu. O primă conștință
a fost desmăntarea „argezeanismu-
lui” în accepția de noțiune vul-
gară, cîntuță, de imprimat, pe
care îl acedinea o critică gră-
lăză. Notele lui G. Călinescu din
Sinteza snt concludente în această
privință: „Pregătii de o critică
grăbită, așteptăm în poezia d-lui
Tudor Argezei un ecou al nou-
tății exotice și revoluționare, bu-
delarianismul, perversitatea de-
corativă și nesinceritatea estetă,
filosofismul retoric și prozic,
într-un cuvînt lupta dintre o
voință artistică rece și un mată-
riol ostil” (Sinteza nr. 3-4
iunie-iulie 1927).
Interpretările date operii arge-
zeane în-au fost unitoare atunci
după cum nu sînt nici astăzi și
nu vor fi, erodem, niciodată.
După Mihai Ralea poezia este
alchimist care reconstituie uni-
versul conform propriilor sale legi,
dar și „anarhist”, revoltat
contra a tot și a toate sub in-
fluența curentelor epocii. Opera
argezeană se caracterizează prin-
to „mare energie de exotism”,
de unde și o tensiune neobișnuită
atunci cînd „apăsarea” îndelung
reținută reușește să se coner-
tizeze verbal. Ascendental său,
influența asupra scriitorilor con-
temporanii nu are ca punct de ple-
care conținutul, ci forma, tehnica.
Ultima afirmatia este combă-
tută de Al. Bădăuț în Cîndirea
după care poezia argezeană ar
fi lipsită de „elementul formal
pur”, de muzicalitate. Poezemia lui
Argezei ar avea o „sonoritate mai
mult interioră”, cîntindu-se, o-
prindu-se brusc, împătina răs-
lărilor clasice ale tehnicii poezice:
„orga vocii” a fost înlocuită cu
ceasta a „simurilor”.

Desi nimeni nu contesta puter-
ica originalitate a cărtii, croni-
carii încercau detectarea unor co-
rrespondențe, doră nu influențe,
din lirica universală. După G.
Călinescu „indiscutabil, desi nu
fundamental, este eminescianismul
d-lui Tudor Argezei”, cîntnd în
avest sens apropierea dintre „Lu-
ceafărul” și o strofă a poeziei
„Creion”. Conducătorul revistei
Sinteza stabila în Francis James și
Paul Valăine.
Nu pot fi, evident, expuse în
cadru unui articol toate pozițiile
care ar întregi istoria unei școli
literare argezeane sau istoria a-
cestei cărti unice. Ne-am rezu-
mat la cele care ni s-au părut
mai concludente pentru teza
pusă în discuție.
Gabriel TEPELEA

NICOLAE GRIGORESCU

DOROBANT 1877

OBIECTIVITATE ȘI PERSONALITATE

Multiplele și insistentele dis-
cutii cu privire la critică, de-
venite aproape endemice, ceea
ce îndepărtează într-o măsură
atenția publică din pricina to-
ricii lor prin repetiție au putut
duce la o diversitate de con-
cluzii dintre care cităm doar
unele. Sînt păreri după care
critica își pune întrebări refe-
ritoare la funcția și legitimită-
tatea ei, tocmai fiindcă se în-
doiește de misiunea și efica-
citatea acesteia. Se simte, par-
că frământnd, un fel de scepti-
cism critic. Sînt însă și alte
păreri care, proclamînd capaci-
tatea creatoare a criticii, inte-
leg să-și afirme utilitatea cu
energie. Pentru acestea, dacă
asistăm — de fapt — la o
„criză a criticii”, aceasta nu
poate fi decît o „criză” de
creștere a ei.
În ambele cazuri se dove-
dește, încă o dată, necesitatea
unei „critici a criticii” ca cea
pe care „Gazeta literară” și-a
propus s-o desfășoare în ru-
brica de față.
Socotim că se impune, în pri-
mul rînd, ca fiind de o actua-
litate stringentă, discuția însăși
a principalelor axe ale criticii.
Înregistrăm, de pildă, de la o
vreme, afirmarea temerară a
unui scepticism cu privire la
obiectivitatea criticii literare în-
sași. Noțiuni tradiționale în
sens pozitiv ca cea pe care am
citat-o, par a se călăni, ceea

raționalistă ce porcede indirect
din ele.
O știință fără obiectivitate
n-a putut fi însă nicodînd ima-
ginabilă. Iată de ce o disjun-
gerea a criticii de obiectivitate e în
primul rînd, o absurditate lo-
gică și o sfărîmare a autori-
tății ei.
Cum se explică faptul că unii
dintre criticii de astăzi privesc
cu ochi suspicioși către obiec-
tivitate, ba spun chiar limpede,
fără ochelari, că obiectivitatea
ar desființa sau cel puțin ar
diminua personalitatea criticu-
lului, l-ar subordona operii lite-
rare care ar exercita în știu
ce fel de constrîngere asupra
criticului?
Să analizăm situația.
S-a vorbit, în ultimul timp,
foarte insistent despre critica
criticii, văzută sub felurite for-
me. N-a fost exclus nici impresi-
onismul, nici acel „lirism al
criticii”, nici seducția formulei
„crearea unor puncte de vedere
noi în raport cu opera” etc.
În toate aceste cazuri, desigur,
admițînd că misiunea criticii e
să le reprezinte cu expresivita-
te, se afirmă nu obiectivitate,
ci — dimpotrivă — perso-
nalitatea criticului, devenit
„creator” prin talent impresio-
nist, prin sensibilitate și ima-

ce ni se pare — firește —
surprinzător pentru critica știin-
țifică pe care critica actuală
trebuie s-o reprezinte.
Nu e lipsită, prin urmare,
de interes, o revenire prin co-
mentarii, la caracterelor de bază
ale criticii contemporane și, în
primul rînd, la conceptul de
obiectivitate.
Critica literară europeană s-a
constituit — după cum se știe
— prin strînsă legătură cu
științele pozitive ale secolului
al XIX-lea, cele care expri-
mău străvechii spirit raționa-
list al Renașterii. Fizica, în
sensul general de știință a na-
turii, și biologia i-au stat la
bază. Psihologia și sociologia
le-au urmat descriind curba e-
voluției critice de la Sainte-
Beuve la Taine și Brandes, și
pînă la Brunetiere, la noi de
la Titu Maiorescu la Gherea și
pînă la Ibrăileanu, referindu-ne
numai la secolul trecut — cel
din urmă critic fiind cuprins
în nuce în activitatea sa dina-
mice de 1900. Fără a fi des-
prinsă de filozofie ca disciplină
generală a conceptelor și sub-
stanțelor, critica s-a legal to-
tule și mai stringent de științele
particulare ale vremii. Cu pri-
jinal acestora, ea s-a putut
dezvolta tocmai în esența ei

AI. DIMA

(Continuare în pagina 7)

CEARTA CRITICILOR

cronica chenzinei

Oricine citește presa propriu-zisă și pe cea literară din capi-
tală și din provincie nu poate să nu constate că în ultima
vreme numărul criticilor a crescut simțitor. Fiecare revistă dis-
pune de cel puțin doi critici care practic săptămînal sau lunar
cronica literară și de cîțiva critici în formare, autori de recenzii.
La criticii noi se adaugă periodic critici vechi, încit activitatea
critică este de cîțva timp foarte susținută, aproape tot atât de
susținută ca și poezia. Nu vîd nici un pericol în acest fenomen
natural, caracteristic tuturor culturilor, absolut necesar. Și cu
toate acestea opinia critică e încă labilă, iar asupra sensului
noțiunii de critică părerile sînt împărțite. Controversele s-au
prelucit într-o adevărată ceartă.

S-a susținut pe rînd cu argumente pro și contra că: 1) critica
este, ca și poezia și proza, creație; 2) critica nu este creație, ci
descoperire și promovare a creației pe bază de analiză și jude-
cată de valoare; 3) critica înseamnă explicare a operii de artă
printr-o lectură avizată (mai degrabă infidelă, ferită de ponci-
fele interpretării comune); 4) acțiunea critică joacă un rol im-
portant în îndrumarea literaturii; 5) acțiunea critică se limitează
la selectarea operelor bune; 6) critica anticipează fenomenul
literar; 7) critica se mărginește să aprecieze fenomenul literar;
8) critica e cu neputință fără găsirea unui punct de vedere
față cu fenomenul literar; 9) critica ține seama de un sistem
de norme ale creației literare; 10) critica normativă eșuează în
dogmatism.

Adepii criticii echivalente creației manifestă scepticism față
de instrumentele criticii științifice, aceasta, la rîndul ei, impută
celeilalte vagul impresionism și absența metodologiei. În domeniul
teoriei discuția poate continua încă mult, fără rezultat, alți-
mî se pare, cel puțin pentru momentul actual, o supralicitare.
Critica lui Lovinescu, de pildă, preocupată de creație sub aspectul
comunicării impresiei produse de fenomenul artistic, nu este
inferioară față de critica indiferentă la expresie, dar atență la
relevarea conținutului ideologic, la psihologia și sociologia feno-
menului literar. A lui Ibrăileanu, și e incomparabil superioară
criticii genetice, obsedate de metodologie, a lui Caracostea. Ca
și în literatură, metoda în critică e stîmpejitoare, pentru că în-
gustează, schematizează și uniformizează interpretarea atunci cînd
problema esențială e de a discerne individualitatea fenomenului
literar. Nu optez pentru eclectism, dar preconizează unei anu-
mite metode în critică (de pildă a celei structuraliste, lingvistice)
mi se pare, cel puțin pentru momentul actual, o supralicitare.
Din ferice, afară de giasuri izolate care s-au pronunțat pentru
conformarea la așa numita estetică normativă, ne aflăm în pro-
blemele criticii încă în faza dezbaterilor, a confruntărilor de
opinii, menite să deschidă calea celor mai bune soluții.

Dacă prin urmare înmulțirea numărului criticilor și a opini-
lor teoretice despre critică sînt factorii neîndoșosi pozitivi, nu
aceiași lucru s-ar putea spune despre modul în care este practi-
cată critica.

Mai întii sînt foarte puțini criticii care citesc și scriu la zi
despre cărți, încit, admițînd că cineva ar consulta toate revis-
tele, e îndolnic că s-ar putea informa asupra mișcării literare
curente. Sînt criticii care preferă plachetele de versuri, volumele
de proză sub o sută de pagini și esurile subțiri.

Sînt apoi criticii fără curajul opiniei, care evită să se pro-
nunțe asupra cărtilor rele, ca să nu-și strice relațiile, eventual
să-și piardă postul de funcționari într-o redacție.
În rîndul al treilea în criticii strategici care preferă cărtile
mediocre, ca să nu se ocupe de cărtile bune, trecute ușor sub
tăcere.

În al patrulea rînd, n-a dispărut deloc critica de serviciu, re-
cognoscibilă prin aplicarea la meru celeiași nume, meru în
aceiași mod convențional.

În fine sînt criticii tineri care se ocupă în exclusivitate de
tineri, de obicei debutanți, opunîndu-i ostentativ scriitorilor în
vîrstă, critici de grup mai mult sau mai puțin literar, critici cu
orgoliul de a descoperi numai ei valori, critici care, neavînd
ei înșiși un volum, fac prefete la volume de noi autori sau
chiar de autori clasici.

Competiția între critici este foarte puțin în direcția profunzimii
analizei și obiectivității, cît în mîmarea modelurilor ilustre sau
în arborarea ultimelor mode, în demigrarea unor critici din
trecut și în exaltarea altora, în descendența cărora nou critic
se trece singur.

Am totași simpatia pentru criticul tînr a căru observație
acută trebuie însă consolidată de experiență. Înainte de a da
judecări de valoare, criticul trebuie să tindă la construcție. De
altfel majoritatea criticilor tineri serioși practică, paralel cu
critica, istoria literară și n-au debarat cu volume de cronici
literare, ci cu volume de studii critice. Este semnificativ în
această privință exemplul unui critic care, după ce a negat
utilitatea monografiilor literare, a trecut cuminte la realizarea
citorva monografii. Valoarea volumelor de recenzii este în func-
ție de importanța operelor recenzate. Unele volume de cronici
literare ale tinerilor s-au perimat în întregime. Evident, desco-
perirea și promovarea valorilor nu sînt rezervate în primul rînd
tinerilor.

Critica actualității literare trebuie să reunească toate vîrstele,
toate școlile și toate procedeele. Exclusivismul trebuie să facă
loc consensului pe bază de exigență. Numai astfel trebuie
înlocuit prin discernîmint și atitudine. Crucii adoptînd astfel
de criterii, criticii vor trece de la ceartă la edificarea literaturii
noastre contemporane, la creșterea continuă a semnificației ei
umane și artistice.

Au apărut primele două volume din cronicile literare ale lui
Pompiliu Constantinescu, critic dispart prematur, sub titlul
nu tocmai potrivit de Scrieri (de fapt recenzii, esuri, studii
și articole grupate alfabetic după autori comentarii, deocamdată
de la A pînă la E). Pompiliu Constantinescu a fost cronicarul
cel mai conștiincios și mai obiectiv din perioada interbelică, un

AI. PIRU

(Continuare pe pagina 7)

MIRON CHIROPOL

Pe-un picior de plai

Alit de mult spre mine vin într-una feioarele ce îmi îmbracă inima pe trup și tinerii bărbați, soarele, luna, și mă îmbrățișează legende de mult cu Miorța, sus, în cerul unui plai. Aproape se aude un corn ce îl visoi. Alargă mirii, ochii lor frumosi pândind ca neaua cind piciorul se sfîșie și o calce, căci îl învinge un glas aerian, un viers plîndind.

Mireasa mea cu sufletul de salce se uită doar la umbra-mi lungă. O, prea se teme să mă privească în față. Mîna ei, suspunul, părul, ochii blînzi, înlucatele ei gene nu le găsesc în carnea nici unei femei. Ne ducem împreună închipuții în crengi, în apă, în văzduhul alb, în moale aromitoarea umbră a pădurii reci.

Dar dă-mi miinile tale - li cer - miinile tale.

Încununata față

Încununata față să-mi cadă la pămînt și piatra să-i sîrute și să se facă undă și iarba la picioarele capului pe cînd ascult cu slăbiciune în ființă și îmbrac scoarța lui deasupra mult în care au crescut întii muguri. Îmbrățișată să mă presimt. Vinovăția să îmi uite fiacrea ce-n mine petalele își pregătesc și trupul să-mi acopere albastru spumegînd.

Prefacere

Mă fac un mesteacăn, vesmint de mai pun, e caia de ceorîn cînd peste lume, și ce-mi mai rămîne în trup decît somn și visul ca nume de farmec enorm.

Mestecenii

Mestecenii mei rude, în pace am să fiu o rădăcină vouă și apoi, subțire, și gurile abstrase a cerului soplînd vor sta deasupra cărții mele mire.

Sub scoarța voastră albă pastă fire cîciocînărea numai mă va lăși herald - sub primii muguri cu amarul cald suflet al lor sălbatic lîngă mine.

GHEORGHE PITUȚ

Sisif

Motte - Cit greu suportă acest om se întrebă zeii - Nu știe nimeni, s-a răspuns din umbră

În cîntecul meu împing acest bolovan însemnat pe toate muchiile. Nu fac nimic absurd, mă simt dator - eu singur mi-am gîndit acest eșec perpetuu; om și murit de-atîtea ori și-am înviat știind ce mă așteaptă; cel care m-a crezut în stare să duc povara neîntrerupt cred c-o uitat de mine dinadins.

Nici trist, nici fericit - din vîile infernului pînă în pisc nimeni n-a spus de cite ori voi face același drum, puteam să merg alt de-ncet incît să nu ajung nicînd la locul unde brusc lucrarea mea se stinge, dar mie-mi pare bine cînd cade bolovanul peste lume și rupe tot ce-i putez și mor în calea lui iar eu reșcit ce-am început.

Și-mi-a aproape frică de puterea mea neprevăzută cînd simt că oș putea s-așez pe culme greutatea dar numai eu cunosc ce stranie lucrare e partea muntelui necunoscută și dacă scap acolo bolovanul ce să mai fac eu singur?

Nimic nu mă-nspăimîntă mai mult ca gîndul c-o putea să mi se ia pedecpa și cine-o să mă vadă în drumul lui cîtu au crescut pădurile, cum se desfundă vina izvoarele pe lume și cit de mut se sting luminile lui Dumnezeu.

Cînd urz trudit cu bolovanul meu nu am decît dorința să mai urc o dată.

Numai

Numai ce intră prin porțile cărnil mele trebuie mărturisit în afară, numai sunetul prin care osul anafăr o rezistență învinsă doctor în vezi să poarte capul meu atît de îngropat în trup sub greutatea barei de care atîrnă la capete - un teler pentru fapte și unul pentru ce se-nîmplă în urma lor.

Duă Dîna înăculesca și grupul de studenți de la Politehnică - primul auditoriu al acestui omedii.

PERSONAJE

Difuzorul
Deținutul
Celălalt
Gardianul 1
Gardianul 2
Gardianul 3

Durata 30'

O celulă de închisoare

Celulă albă, rectangulară, curată și impersonală ca o rezervă de spital. În fund - ușă de metal cu viză. În colțul din dreapta, lîngă ușă - o stropitoare cu arc fixată-n perete. De-a lungul peretelui din stînga - un pat din țevi nichelate. Deasupra lui, foarte sus - un difuzor. Lumină egală, indirectă. Difuzorul transmite o rugăciune din Ordo commendationis animae (Rituale parvum continentis sacramentorum... ex rituali romano excerptas); Deus misericors, Deus clemens, Deus qui, secundum multitudinem miserationum tuarum, peccata poenitentium deles, et praeteritorum criminum culpas venia remissionis evacuas; respice propitius super hunc famulum tuum, et remissionem omnium peccatorum suorum, tota cordis confessione poscentem deprecatus exaudi. Renova in eo, pissime Pater, quidquid terrena fragilitate corruptum, vel quidquid diabolica fraude volatum est; et unitat corporis Ecclesiae membrum redemptionis annecte. Textul imprimat pe bandă de magnetofon, rostit monoton, se aude lîngă înaltele de rădăcare cortine și va continua cu aceeași intensitate, fără-ntrerupere, pînă ce se sfîșiește, tot timpul cit durează primele replici. După o scurtă pauză - un program de psalmi, ad libitum, începînd lîngă cu laimnosul, Puternic zid ni Dumnezeu... („Ein feste Burg ist unser Gott“); „Puternic zid ni Dumnezeu, / Scut bun și spadă-n luptă; / Ne scoate din nevoi mereu / Și în nevoi ne-ajută. / Bătălii diavol bîstemat / Ne-împinge spre păcat. / E un dușman / Puternic și vicelan / Și pe pămînt perche-nare. / N-avem puteri să-i ținem piept, / În contra noastră luptă / Cu noi alături, omu drept, / Trimisul Domnului, ne-ajută. / Apărătorul inimii / Ne e Isus Cristos; / E Domnul Savaot / Al tuturor tot, / Învîngător în orice luptă“.

DIFUZORUL: Deus misericors, Deus clemens...
DEȚINUTUL (care luminează înțins în pat, brusc): Lua-te-ar dracu!

DIFUZORUL: „...așul, secundum multitudinem miserationum tuarum...“
DEȚINUTUL: Scribrelor! Puterilor!
DIFUZORUL: poenitentium deles et praeteritorum criminum culpas...
DEȚINUTUL: Intră Celălalt (îmbrăcat tot în haine vîrgate) și se așază pe scăunelul din dreapta ușii. În colț, Deținutul, care e eu spatele la ușă, nu-l observă. Prin vizeta deschisă apare laja Gardianului 1 privind în celulă. Dispare. De-a lungul înțregii piese, Gardianul va privi din minut în minut celula.

CELĂLALT (acoperînd eu toată vocea slabă, sunetul difuzorului, oleră un haion de alcool): Vrei să dumești?
DEȚINUTUL: Ce să vreau?
CELĂLALT: O dușcă?
DEȚINUTUL (se ridică în capul oaselor și se-nvoacă spre el): Bravo! A venit și popa-n carne și oase!
CELĂLALT: Nu sunt popă!
DEȚINUTUL (arătînd spre difuzorul care continuă rugăciunea): Cel puțin încheide-l gura asta. Te pomenești că e tot gura ta?
CELĂLALT: Nu sunt popă! Sunt un comar!

DEȚINUTUL: Istei mă sunteți! Te-ai îmbrăcat în hainele astea ca să nu te recunoască. Degeaba, domnule, că ei un aer de serviciu divin. Nu vă mulțumim că-mi împuțai capul de două zile-ncoace numai cu predici pe lătmeste și cu psalmi, te deplasezi în persoană pentru spovedanie. Am înțeles. Trebuie! s-o porțim. Las-o baltă cu pildile sfînte și cu salvarea sufletului că tot nu cred! Chemă-l pe veterinarul vostru și pe director și s-o sfîșim repede, că n-are nici un rost. Și nu mă mai tot îmbla cu spiritul că nu beau! Vars, Nu-l mai ține stomacul.

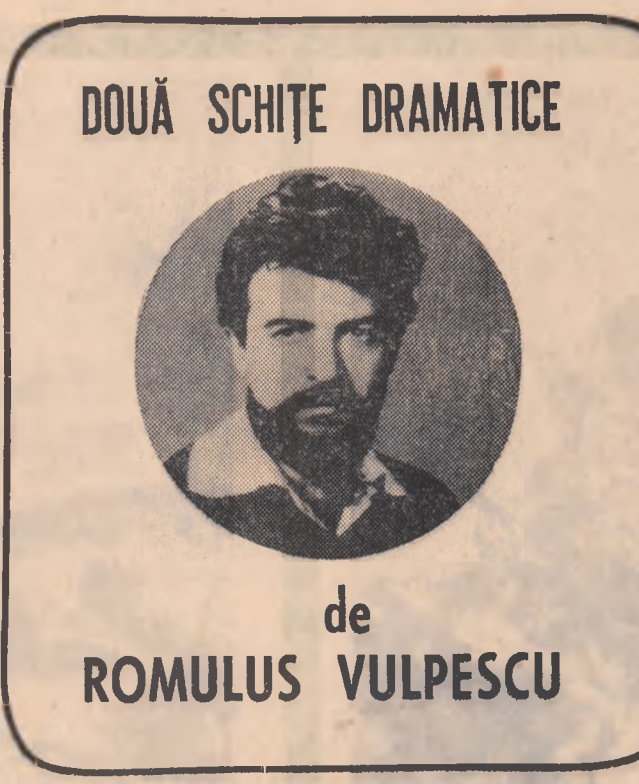
CELĂLALT: Crede-mă, bătrîne, că nu-s de-al casei. Adică nu-s preotul. De-al casei as fi eu într-un fel.
DIFUZORUL: „...et unitat corpus Ecclesiae membrum redemptionis annecte...“
DEȚINUTUL: Ieși, că-ți dau una peste bot! Cine începe și psalmul m-apucă dămbaula!

CELĂLALT: Ascultă, omule, ce naiba! Dacă-ți spun că nu-s popă! Crede-mă, că n-am nici un interes. La urma urmei, interesul e-al tău. Spere binele dumitale mă aliu aici.
DEȚINUTUL (ironic): Nu zău? N-o! îl călău în persoană, deghizat ca să-mi sculești emoțiile.

CELĂLALT (flegmă): Călu! Eu, călu! Eramos vorbesti! Să-ți vrea omul binele și să-ți arunc în obraz ocol!

DIFUZORUL: Puternic zid ni Dumnezeu...
DEȚINUTUL: Poftim, ce-ți spunea? „Ne scoate din nevoi mereu“.
CELĂLALT: „...Și în nevoi ne-ajută“.

DEȚINUTUL: Nu te mai fandos! Ce poltești în celulă mea? Ai venit în vizită la mort?
CELĂLALT: Da. Ca să te-nvăț cum să te scapi de moment fără durere.
DEȚINUTUL: Aha! Vazăcic este doctorul. Am auzit că vine doctorul și-ți face injecții sau îți dă să bei ca să te turtească și să nu-ți mai dai seama. Nu sade frumos, probabil, să strici, zăbindu-te și tipînd, ceremonia. Ca te

OM DE TREABA

zbați și tipii! N-ai încotro. Nu-i așa, fclerasure! Faci scandal și nu vrei. Cui să-i placă să moară? Ce, dumitale ti-ar plăcea? Tare-aș mai vrea să te văd cu lațul de gît, blînd de groază!
CELĂLALT: Ce să fiu sincer, plăcut nu poala fi! Nu, nu e plăcut deloc, dar trece!
DEȚINUTUL: Trece, sigur că trece, dar cum? Nu ții-ți răsunel! Doctor prelinzi că ești sau măcelar? Cum poți vorbi în felul ăsta? Ca o cizmă-n meserie! Respectă-ți-o măcar!
CELĂLALT (enervîndu-se puțin): Ei, da! Isprăvește odată, domnule! O ții una și bună: doctor, doctor, doctor! Sau popă! Cînd îți spun că nu e plăcut, nu suni! Fir-ar să fel! Uită-te bine la mine! Am eu mutră de doctor sau de popă?
DEȚINUTUL: Ce e drept, n-ai! N-ai, zău că nu! Dar cu bandiții ăștia de la direcția penitenciarilor te poți aștepta la orice. În fond, te cred. Care-i nebunul ăla să vie-aici, la-nchisoare, popă sau doctor pentru un salariu de mizerie? Să nu te cunoască nimeni, nu tu bani, nu tu glorie, nu tu recunoștință. Că majoritatea se curată și morții nu multumesc pentru-ngrăjire sau pentru mîngîierii duhovnicești.
CELĂLALT: Sial puțin și lasă-mă să spun și eu o vorbă.
DEȚINUTUL: Ca să mă-mbete cu vorbe. Să-mi împlu urechile și să mă țimpești. Păi n-ai că nici alcoolul n-are efect? Cară-te și dă-mi pace! N-am nevoie de consilieri și de-ajutor.
CELĂLALT: Ei, să fel! Mă băiețe, privește-mă bine și dă-ți seama ce vorbești. Știi că ai haz? Popă, călu, doctor. De ce nu prim-procurorul sau șeful baroului? Da' cine te crezi? Ce-ți închipui că ești? Vrun maestru al crimei? Gran-ger în spargerji și-n omoruri? Piritului! Ai curățat tot paznici și-ai umflat cîteva sute de mil și-ai vrea să se deplaseze personalității magistraturii și-ți ușureze ultiimele ceasuri!

DEȚINUTUL: Du-te, domnule, că eu n-am ce pierde, tot sunt condamnat. Te trîznește și te las rece.
CELĂLALT (zimbînd): Mă vezi pipiriu și crezi că-ți merge, Poftim, dă! Sparge-mi capul, strînge-mă de gît!
DEȚINUTUL: Fil serios! Nici n-ai să mă ridic din pat și sar gardienii să te apere! Pîndesc dincolo. Nu-l vezi cum se uită din minut în minut pe vizetă?

CELĂLALT: Nu știe nimeni că-s aici.
DEȚINUTUL: Pe enoarea mea, mă fel și peste picior? Ce vrei? Să mă scoți din fire cu tot dinadinsul? Popă nu ești, doctor nu, călu nu, dracu ție ce-ai mai putea fi și nu ești, și pe deasupra ai pătruns clandestin în celulă condamnatilor la moarte.
CELĂLALT: Clandestin, da cam așa. Ai dreptate, sunt clandestin.
DEȚINUTUL: Adică ț-ai mituit pe gabori. Direcția nu e atenă, scăpau și ei, scăpau și tu. Dacă te prindeau pentru spargere, făceai niște ani, dar ție seesei pînă la urmă.
DEȚINUTUL: Mai știu... Muream de-altece bătăi sau de regim la secret...
CELĂLALT: Poate.
DEȚINUTUL: Oricum, te rog, nu mai pot sta locului. Du-te și lasă-mă cu gîndurile și cu frica mea! Mai uit de ea cînd mă gîndesc la ce-ăș fi putut face, dacă scăpam, cu banii. Și pe cuvînt că singura plăcere care mi-e mai rămasă asta e. Rîd cî-l-am dus, Turbă și banca și asigurarea și avocații și lumea că n-au scos o vorbă de la mine. Kam pus bine și n-o să-i găsesc nimeni, niciodată, nici din fa-implare. Cea mai tare ascunzătoare din lume. Măcar cu-alt m-a-eg; nu pupă nici o centimă! În schimbul fricii.

CELĂLALT: Pentru asta am venit și eu. Ți-am mai spus.
DEȚINUTUL (obosit): Degeaba, amice! De 6 luni, au încercat toate metodele: bătaie, convingere, femei, vorbe frumoase, promisiuni, c-o fi, c-o păți. Nu și nu! Mi-au trimis-o

cu acțiuni? Rugbist? Actor? Actor poate. Si-ai venit să mă spionezi, să vezi cum mă porț ca să faci la fel în film sau la teatru. Joc în vreo porcărie din alea cu gangsteri și ce ț-ai spus: „Îi măncă pe toți. Sperietuse gardienii, mă băiețe la tip în celulă, stau de vorbă cu el, îl studiez și îl trîntesc un rol cum n-au mai văzut, cu-alti treacă nădușile!“ Poftim, m-ai studiat, acum pleacă, domnule, și lasă-mă-n pace!

CELĂLALT: N-ai ghicit.
DEȚINUTUL (exasperat): N-ai decît să fii ce vrei! Nu cu acțiuni? Rugbist? Actor? Actor poate. Si-ai venit să mă spionezi, să vezi cum mă porț ca să faci la fel în film sau la teatru. Joc în vreo porcărie din alea cu gangsteri și ce ț-ai spus: „Îi măncă pe toți. Sperietuse gardienii, mă băiețe la tip în celulă, stau de vorbă cu el, îl studiez și îl trîntesc un rol cum n-au mai văzut, cu-alti treacă nădușile!“ Poftim, m-ai studiat, acum pleacă, domnule, și lasă-mă-n pace!

CELĂLALT: N-ai ghicit.
DEȚINUTUL (exasperat): N-ai decît să fii ce vrei! Nu cu acțiuni? Rugbist? Actor? Actor poate. Si-ai venit să mă spionezi, să vezi cum mă porț ca să faci la fel în film sau la teatru. Joc în vreo porcărie din alea cu gangsteri și ce ț-ai spus: „Îi măncă pe toți. Sperietuse gardienii, mă băiețe la tip în celulă, stau de vorbă cu el, îl studiez și îl trîntesc un rol cum n-au mai văzut, cu-alti treacă nădușile!“ Poftim, m-ai studiat, acum pleacă, domnule, și lasă-mă-n pace!

CELĂLALT: N-ai ghicit.
DEȚINUTUL (exasperat): N-ai decît să fii ce vrei! Nu cu acțiuni? Rugbist? Actor? Actor poate. Si-ai venit să mă spionezi, să vezi cum mă porț ca să faci la fel în film sau la teatru. Joc în vreo porcărie din alea cu gangsteri și ce ț-ai spus: „Îi măncă pe toți. Sperietuse gardienii, mă băiețe la tip în celulă, stau de vorbă cu el, îl studiez și îl trîntesc un rol cum n-au mai văzut, cu-alti treacă nădușile!“ Poftim, m-ai studiat, acum pleacă, domnule, și lasă-mă-n pace!

CELĂLALT: N-ai ghicit.
DEȚINUTUL (exasperat): N-ai decît să fii ce vrei! Nu cu acțiuni? Rugbist? Actor? Actor poate. Si-ai venit să mă spionezi, să vezi cum mă porț ca să faci la fel în film sau la teatru. Joc în vreo porcărie din alea cu gangsteri și ce ț-ai spus: „Îi măncă pe toți. Sperietuse gardienii, mă băiețe la tip în celulă, stau de vorbă cu el, îl studiez și îl trîntesc un rol cum n-au mai văzut, cu-alti treacă nădușile!“ Poftim, m-ai studiat, acum pleacă, domnule, și lasă-mă-n pace!

CELĂLALT: N-ai ghicit.
DEȚINUTUL (exasperat): N-ai decît să fii ce vrei! Nu cu acțiuni? Rugbist? Actor? Actor poate. Si-ai venit să mă spionezi, să vezi cum mă porț ca să faci la fel în film sau la teatru. Joc în vreo porcărie din alea cu gangsteri și ce ț-ai spus: „Îi măncă pe toți. Sperietuse gardienii, mă băiețe la tip în celulă, stau de vorbă cu el, îl studiez și îl trîntesc un rol cum n-au mai văzut, cu-alti treacă nădușile!“ Poftim, m-ai studiat, acum pleacă, domnule, și lasă-mă-n pace!

și pe Nell. Că ț-au promis ăla de la asigurare că dacă scoate de la mine unde ț-am ascuns ții dau el 25 la sută. Cu acția regulă. Că să mă gîndesc și la ea. Că m-a iubit, c-a trăit cu mine 9 ani, că n-o să mai aibă griji, c-o să mă pome-nească toată viața. Ce să-ți spun, de asta nu mai puteam eu! Te-ai deranjat degeaba, crede-mă! S-au perindat alții mai ceva, nu te superi că ți-o spun de la obraz, și tot n-au făcut nimic.

CELĂLALT: Nu mă interesează banii ăli, bătrîne. Ce să-ți fac cu ei? Am venit să te ajut.
DEȚINUTUL: Iarăși? Ți-am spus că-ți răcești gura de pomă-nă. Să m-ajuti? Să m-ajuti să evadez, nu? Și să-măpărțim suma?
CELĂLALT: Ți-am spus că nu-mi trebuie nici un ban.
DEȚINUTUL: Atunci din milă creștinească. Ești baplist? Sau de la Cetașenii umani. Ți-am trimis și-o broșură cu propuneri de conversații, pe țime vesede. Au oameni pe specialități.
CELĂLALT: Zi-i milă dacă vrei. Din camaraderie am venit. Că suntem și-o să rămlinem camarazi.
DEȚINUTUL: Că suntem, poate. Știi mai bine cu ce te ocupi. De rămas însă, cam greu. Numai cîteva ceasuri. Ori vrei să mori cu mine, ca să mi se pară moartea mai ușoară? Bufonule! Măscărici nenorocit! Cară-te, că-ți mori oasele! Pînă vin ăla care traț cu ureche tot apuc să-ți ard două de-ai să mă ții mînte pînă la moarte. Țicnă! Lume, domnule! Să te fel cu mîntile de păr, nu alta!

CELĂLALT: La stai cumin-te-o clipă și-ascultă-mă serios. Nu vezi că vorbești cu mine de-un sfer de ceas și de unde țineai morții să mă dai atără ai făcut conversație?
DEȚINUTUL: Rău am făcut că nu ț-am tras de la-nceput oasele! Pînă vin ăla care traț cu ureche tot apuc să-ți ard două de-ai să mă ții mînte pînă la moarte. Țicnă! Lume, domnule! Să te fel cu mîntile de păr, nu alta!

CELĂLALT: La stai cumin-te-o clipă și-ascultă-mă serios. Nu vezi că vorbești cu mine de-un sfer de ceas și de unde țineai morții să mă dai atără ai făcut conversație?
DEȚINUTUL: Rău am făcut că nu ț-am tras de la-nceput oasele! Pînă vin ăla care traț cu ureche tot apuc să-ți ard două de-ai să mă ții mînte pînă la moarte. Țicnă! Lume, domnule! Să te fel cu mîntile de păr, nu alta!

CELĂLALT: La stai cumin-te-o clipă și-ascultă-mă serios. Nu vezi că vorbești cu mine de-un sfer de ceas și de unde țineai morții să mă dai atără ai făcut conversație?
DEȚINUTUL: Rău am făcut că nu ț-am tras de la-nceput oasele! Pînă vin ăla care traț cu ureche tot apuc să-ți ard două de-ai să mă ții mînte pînă la moarte. Țicnă! Lume, domnule! Să te fel cu mîntile de păr, nu alta!

CELĂLALT: La stai cumin-te-o clipă și-ascultă-mă serios. Nu vezi că vorbești cu mine de-un sfer de ceas și de unde țineai morții să mă dai atără ai făcut conversație?
DEȚINUTUL: Rău am făcut că nu ț-am tras de la-nceput oasele! Pînă vin ăla care traț cu ureche tot apuc să-ți ard două de-ai să mă ții mînte pînă la moarte. Țicnă! Lume, domnule! Să te fel cu mîntile de păr, nu alta!

CELĂLALT: La stai cumin-te-o clipă și-ascultă-mă serios. Nu vezi că vorbești cu mine de-un sfer de ceas și de unde țineai morții să mă dai atără ai făcut conversație?
DEȚINUTUL: Rău am făcut că nu ț-am tras de la-nceput oasele! Pînă vin ăla care traț cu ureche tot apuc să-ți ard două de-ai să mă ții mînte pînă la moarte. Țicnă! Lume, domnule! Să te fel cu mîntile de păr, nu alta!

CELĂLALT: La stai cumin-te-o clipă și-ascultă-mă serios. Nu vezi că vorbești cu mine de-un sfer de ceas și de unde țineai morții să mă dai atără ai făcut conversație?
DEȚINUTUL: Rău am făcut că nu ț-am tras de la-nceput oasele! Pînă vin ăla care traț cu ureche tot apuc să-ți ard două de-ai să mă ții mînte pînă la moarte. Țicnă! Lume, domnule! Să te fel cu mîntile de păr, nu alta!

CELĂLALT: La stai cumin-te-o clipă și-ascultă-mă serios. Nu vezi că vorbești cu mine de-un sfer de ceas și de unde țineai morții să mă dai atără ai făcut conversație?
DEȚINUTUL: Rău am făcut că nu ț-am tras de la-nceput oasele! Pînă vin ăla care traț cu ureche tot apuc să-ți ard două de-ai să mă ții mînte pînă la moarte. Țicnă! Lume, domnule! Să te fel cu mîntile de păr, nu alta!

CELĂLALT: La stai cumin-te-o clipă și-ascultă-mă serios. Nu vezi că vorbești cu mine de-un sfer de ceas și de unde țineai morții să mă dai atără ai făcut conversație?
DEȚINUTUL: Rău am făcut că nu ț-am tras de la-nceput oasele! Pînă vin ăla care traț cu ureche tot apuc să-ți ard două de-ai să mă ții mînte pînă la moarte. Țicnă! Lume, domnule! Să te fel cu mîntile de păr, nu alta!

CELĂLALT: La stai cumin-te-o clipă și-ascultă-mă serios. Nu vezi că vorbești cu mine de-un sfer de ceas și de unde țineai morții să mă dai atără ai făcut conversație?
DEȚINUTUL: Rău am făcut că nu ț-am tras de la-nceput oasele! Pînă vin ăla care traț cu ureche tot apuc să-ți ard două de-ai să mă ții mînte pînă la moarte. Țicnă! Lume, domnule! Să te fel cu mîntile de păr, nu alta!

CELĂLALT: La stai cumin-te-o clipă și-ascultă-mă serios. Nu vezi că vorbești cu mine de-un sfer de ceas și de unde țineai morții să mă dai atără ai făcut conversație?
DEȚINUTUL: Rău am făcut că nu ț-am tras de la-nceput oasele! Pînă vin ăla care traț cu ureche tot apuc să-ți ard două de-ai să mă ții mînte pînă la moarte. Țicnă! Lume, domnule! Să te fel cu mîntile de păr, nu alta!

CELĂLALT: La stai cumin-te-o clipă și-ascultă-mă serios. Nu vezi că vorbești cu mine de-un sfer de ceas și de unde țineai morții să mă dai atără ai făcut conversație?
DEȚINUTUL: Rău am făcut că nu ț-am tras de la-nceput oasele! Pînă vin ăla care traț cu ureche tot apuc să-ți ard două de-ai să mă ții mînte pînă la moarte. Țicnă! Lume, domnule! Să te fel cu mîntile de păr, nu alta!

CELĂLALT: La stai cumin-te-o clipă și-ascultă-mă serios. Nu vezi că vorbești cu mine de-un sfer de ceas și de unde țineai morții să mă dai atără ai făcut conversație?
DEȚINUTUL: Rău am făcut că nu ț-am tras de la-nceput oasele! Pînă vin ăla care traț cu ureche tot apuc să-ți ard două de-ai să mă ții mînte pînă la moarte. Țicnă! Lume, domnule! Să te fel cu mîntile de păr, nu alta!

CELĂLALT: La stai cumin-te-o clipă și-ascultă-mă serios. Nu vezi că vorbești cu mine de-un sfer de ceas și de unde țineai morții să mă dai atără ai făcut conversație?
DEȚINUTUL: Rău am făcut că nu ț-am tras de la-nceput oasele! Pînă vin ăla care traț cu ureche tot apuc să-ți ard două de-ai să mă ții mînte pînă la moarte. Țicnă! Lume, domnule! Să te fel cu mîntile de păr, nu alta!

noști? Cum să nu te cunoască? Păi cum te-ai lăsat să intri?
CELĂLALT: Nu le-am cerut voie. Habar n-au că-s aici.
DEȚINUTUL: Ei as? Aude el gardianul voce străină în celulă și stă liniștit? Nu deschide să vadă cine-a intrat la mine și pe unde? Nu deschide că ești omul lor!
CELĂLALT: N-aiude. Nu poate-auzi nimeni. Numai tu, bătrîne, numai tu m-aiuzi.
DEȚINUTUL: Dar glasul meu nu-l aude? Nu intră să vadă ce-ai cu mine? Dacă n-am căpat de frică? Să cheme doctorul? Sau pe director?
CELĂLALT: Nici pe țime nu te-aude.
DEȚINUTUL: Din cauza difuzorului?
CELĂLALT: Nu. Nu te poate-auzi. Tot ce-ai vorbit cu mine doar eu am auzit.
DEȚINUTUL: Termină cu țimpeniile!
CELĂLALT: Dacă nu mă crezi, n-ai decît să țipi. Cîț de tare vrei. Să vezi dacă se mișcă.
DEȚINUTUL (urlînd): „Ajutor! Ajutor! Foc! Sărîții! Acu! să vezi tîmbălu!“
CELĂLALT: După cum vezi, nici o mișcare.
DEȚINUTUL: Poate că e la capătul coridorului...
CELĂLALT: Nu. N-are voie să se miște de la usa ții. Uite-l că privește-n celulă Conform regulamentului. O dată pe minut. Sîrîții acum!
DEȚINUTUL (flegmă): Bine. „Ajutor! Ajutor! Mă omorâți! (Ride.) Mă omorâți acum, mai devreme!“ Fața gardianului e imposibilă. Dispare.
CELĂLALT: Ai văzut?
DEȚINUTUL (rezistînd încă): Știe că n-are cine să mă omore. Știe că n-am cum să mor decît cînd vor ei. La ceasul stabilit și omorîți legal, de o mulțor. Nici cum să mă sinucid n-am. O fi primit dispoziție să nu-l deranjeze pe scriștii de la secția zero.
DEȚINUTUL (flegmă): Bine. „Ajutor! Ajutor! Mă omorâți! (Ride.) Mă omorâți acum, mai devreme!“ Fața gardianului e imposibilă. Dispare.
CELĂLALT: Ai văzut?
DEȚINUTUL (rezistînd încă): Știe că n-are cine să mă omore. Știe că n-am cum să mor decît cînd vor ei. La ceasul stabilit și omorîți legal, de o mulțor. Nici cum să mă sinucid n-am. O fi primit dispoziție să nu-l deranjeze pe scriștii de la secția zero.
DEȚINUTUL (flegmă): Bine. „Ajutor! Ajutor! Mă omorâți! (Ride.) Mă omorâți acum, mai devreme!“ Fața gardianului e imposibilă. Dispare.
CELĂLALT: Ai văzut?
DEȚINUTUL (rezistînd încă): Știe că n-are cine să mă omore. Știe că n-am cum să mor decît cînd vor ei. La ceasul stabilit și omorîți legal, de o mulțor. Nici cum să mă sinucid n-am. O fi primit dispoziție să nu-l deranjeze pe scriștii de la secția zero.
DEȚINUTUL (flegmă): Bine. „Ajutor! Ajutor! Mă omorâți! (Ride.) Mă omorâți acum, mai devreme!“ Fața gardianului e imposibilă. Dispare.
CELĂLALT: Ai văzut?
DEȚINUTUL (rezistînd încă): Știe că n-are cine să mă omore. Știe că n-am cum să mor decît cînd vor ei. La ceasul stabilit și omorîți legal, de o mulțor. Nici cum să mă sinucid n-am. O fi primit dispoziție să nu-l deranjeze pe scriștii de la secția zero.
DEȚINUTUL (flegmă): Bine. „Ajutor! Ajutor! Mă omorâți! (Ride.) Mă omorâți acum, mai devreme!“ Fața gardianului e imposibilă. Dispare.
CELĂLALT: Ai văzut?
DEȚINUTUL (rezistînd încă): Știe că n-are cine să mă omore. Știe că n-am cum să mor decît cînd vor ei. La ceasul stabilit și omorîți legal, de o mulțor. Nici cum să mă sinucid n-am. O fi primit dispoziție să nu-l deranjeze pe scriștii de la secția zero.
DEȚINUTUL (flegmă): Bine. „Ajutor! Ajutor! Mă omorâți! (Ride.) Mă omorâți acum, mai devreme!“ Fața gardianului e imposibilă. Dispare.
CELĂLALT: Ai văzut?
DEȚINUTUL (rezistînd încă): Știe că n-are cine să mă omore. Știe că n-am cum să mor decît cînd vor ei. La ceasul stabilit și omorîți legal, de o mulțor. Nici cum să mă sinucid n-am. O fi primit dispoziție să nu-l deranjeze pe scriștii de la secția zero.
DEȚINUTUL (flegmă): Bine. „Ajutor! Ajutor! Mă omorâți! (Ride.) Mă omorâți acum, mai devreme!“ Fața gardianului e imposibilă. Dispare.
CELĂLALT: Ai văzut?
DEȚINUTUL (rezistînd încă): Știe că n-are cine să mă omore. Știe că n-am cum să mor decît cînd vor ei. La ceasul stabilit și omorîți legal, de o mulțor. Nici cum să mă sinucid n-am. O fi primit dispoziție să nu-l deranjeze pe scriștii de la secția zero.
DEȚINUTUL (flegmă): Bine. „Ajutor! Ajutor! Mă omorâți! (Ride.) Mă omorâți acum, mai devreme!“ Fața gardianului e imposibilă. Dispare.
CELĂLALT: Ai văzut?
DEȚINUTUL (rezistînd încă): Știe că n-are cine să mă omore. Știe că n-am cum să mor decît cînd vor ei. La ceasul stabilit și omorîți legal, de o mulțor. Nici cum să mă sinucid n-am. O fi primit dispoziție să nu-l deranjeze pe scriștii de la secția zero.
DEȚINUTUL (flegmă): Bine. „Ajutor! Ajutor! Mă omorâți! (Ride.) Mă omorâți acum, mai devreme!“ Fața gardianului e imposibilă. Dispare.
CELĂLALT: Ai văzut?
DEȚINUTUL (rezistînd încă): Știe că n-are cine să mă omore. Știe că n-am cum să mor decît cînd vor ei. La ceasul stabilit și omorîți legal, de o mulțor. Nici cum să mă sinucid n-am. O fi primit dispoziție să nu-l deranjeze pe scriștii de la secția zero.
DEȚINUTUL (flegmă): Bine. „Ajutor! Ajutor! Mă omorâți! (Ride.) Mă omorâți acum, mai devreme!“ Fața gardianului e imposibilă. Dispare.
CELĂLALT: Ai văzut?
DEȚINUTUL (rezistînd încă): Știe că n-are cine să mă omore. Știe că n-am cum să mor decît cînd vor ei. La ceasul stabilit și omorîți legal, de o mulțor. Nici cum să mă sinucid n-am. O fi primit dispoziție să nu-l deranjeze pe scriștii de la secția zero.
DEȚINUTUL (flegmă): Bine. „Ajutor! Ajutor! Mă omorâți! (Ride.) Mă omorâți acum, mai devreme!“ Fața gardianului e imposibilă. Dispare.
CELĂLALT: Ai văzut?
DEȚINUTUL (rezistînd încă): Știe că n-are cine să mă omore. Știe că n-am cum să mor decît cînd vor ei. La ceasul stabilit și omorîți legal, de o mulțor. Nici cum să mă sinucid n-am. O fi primit dispoziție să nu-l deranjeze pe scriștii de la secția zero.
DEȚINUTUL (flegmă): Bine. „Ajutor! Ajutor! Mă omorâți! (Ride.) Mă omorâți acum, mai devreme!“ Fața gardianului e imposibilă. Dispare.
CELĂLALT: Ai văzut?
DEȚINUTUL (rezistînd încă): Știe că n-are cine să mă omore. Știe că n-am cum să mor decît cînd vor ei. La ceasul stabilit și omorîți legal, de o mulțor. Nici cum

ROCHIA

PERSONAJE

Clienta
Croitoreasa
Vocea crainicului
Vocea poștăului
Vocea comisarului
Vocea fetei

Durată: 25'

Interior relativ opulent. Saloan.

CLIENTA (în mijlocul încăperii, cu spatele la public, pălărită singură): Corsajul mă ridică și mai strâns. Și cu-tele mari. Material e, că mama la-ntotdeauna mai mult, s-ajungă dacă-mi schimb ideea și vreau mîneca mai bogată sau jupa mai lungă. De-ia și lucrăm în casă. Nu-ți taie din economie și nu-și mai oprește croitoreasa de bluză sau de rochiță de copil. Mă-a și spus, de dimineață cînd a plecat, să fiu atentă cum croiește. Iarță-mă, nu se gîndea la dumneața, că te cunoaște și știe că nu pul mîna, dar, așa, în principiu.

CROITOREASA (mascată de jupa clientei): Nu mă supăr, domnișoară. Cîte nu mi-e mie dat s-aud prin cîte case umbul... Sunt învățată. Mai sus mîna, să iau o pensă-n talie. (Se învește în dreapta clientei și-l mîscă mîna-n sus și-n jos). Mai tîne? **CLIENTA**: Nu. Cred c-o să fie frumoasă... Aș vrea să fie cea mai frumoasă din ball (Nelinistită). O termină pină disează: pe la 8 să fie gata, ca să mă aranjez și la 10 să fim acolo. Trece să ne la cu trăsura. Deschisă. L-al văzut? **CROITOREASA**: Nu, dar am auzit că are situație și e băiat superb. Fericită sunteți domnișoară! Dacă vi-e dat și vă place, luați-vă și trăiți cu sănătate și cu voie bună pînă la sfîrșit bătrînet!

CLIENTA: Mersi, ești drăguță. Mai aștept un an, că tala nu mă dă pînă nu iau bacalaureatul. Să am liceul făcut.

CROITOREASA: Un an trece repede. Sunteți logodită?

CLIENTA: Ca și. Disează, la petrecere, după ce se scoț măștile, anunță tata logodna. Să vezi ce mai ochi o să facă fetele, colegele mele, că nu le-am suflat o vorbă. Dumneața a fost logodită, domnișoară?

CROITOREASA: Nu. Nu m-a plăcut nimeni.

CLIENTA: De ce? Adică fetele măi... ca dumneața, cu suflul, să nu se mărite? Să n-ăibă noroc?

CROITOREASA: Eu sunt o urtă fără.

CLIENTA: Și nu ti-a plăcut nici un băiat? Nici o dragoste?

CROITOREASA: Nu. M-am obișnuit. Lucrez mult, lucrez și-atunci, să deprind meseria mai repede. Am uitat.

CLIENTA: Și seara ce făcea? Nu teșea în oras?

CROITOREASA: Lucram cîteodată și duminica. Seara cîteodă de oboseală. Mă sculam devreme și plecam pe la case, la cusut. Cînd să mă văd cu băieții, dacă s-ar fi găsit vreunul? Am prins-o-n ace. S-o scoț ca să-o-năilez.

CLIENTA (fîșind din jup și punîndu-și un capot): Da? Ești sigură că-l gata pînă la 8? Să se-aiut și eu la-măslău...

CROITOREASA: Nu, domnișoară, mulțumesc. N-aveți nici o grijă. Pînă-n seară e gata!

CLIENTA: Și masca?

CROITOREASA: Și. O vreau lup cu dantele, nu?

CLIENTA: Da. Neagră. Adică și dantele.

CROITOREASA: Sigur.

CLIENTA: Să vezi că-mi trimite crîni. Simbolic. Adică ești albă și cuminte ca un crîn.

CROITOREASA: Și frumoasă. Crînă vă trimite. Au mînușii tare dar se poartă.

CLIENTA: Te-ametesc dacă-l lasi noaptea-n cameră. Mama-i scoate-n balcon ca să nu ne doară capul.

CROITOREASA: Sunt îmbătrîtor.

CLIENTA: Să-ți fac un ceal. Mi-a lăsat mama pregătita-n bucătărie și cealnic și biscuții și cești. Că nici eu n-am băut.

CROITOREASA: Mulțumesc. Nu refuz.

CLIENTA: Vlu imediat. Ca să nu te plictisești, dau drumul la radio.

CROITOREASA: Nu mă plictisesc. Și chiar dacă mă plictisesc, mă fredonez și eu cîte-o melodie. Dar dati-i, dati-i, că e frumos.

Clienta deschide aparatul de radio. Muzică de fanfară.

CLIENTA (fîșind din odale):

E frumoasă și de fanfară. Ai observat că primăvara se dă mai mult muzică de fanfară?

Croitoreasa lucrează.

Croitoreasa (strigînd): Gulerul pe gît? Înalt și cu borul sus?

Clienta (din bucătărie, strigînd ea): Cu, cu... Înalt.

Croitoreasa (strigînd): E drept. Avei gît subțire și lung, frumos.

Clienta (venind cu-o tavă plină de cești și de tartariore, cu un cealnic și cu-o zahar-niță și cu biscuții): Nu că as avea riduri de ascuns, dar mai închis și mai înalt e mai distins.

Croitoreasa: Și-acu' se și poartă.

Clienta: Mai greu pentru cine are gît scurt și gros. Cum sunt eu coafată se vede și gulerul.

Croitoreasa: Să mai probăm jupa. (O ajută pe clientă să-mbrace jupa.) Cade bine.

Clienta: Mai dă-i drumu-n talie. Nu mult.

Croitoreasa: Da. O idee numai ajunge.

Clienta: Nu m-am îngrășat, nu? Tin regim. Mă su-praveghează și el și mă mî-ninc dulciuri, cîcă-ngrășă și biata măică-mea. Dumnezeu s-o lerte, îmi tot spunea să mă feresc de dulciuri. Dar m-am obișnuit din cauza copilor. Că băiatul lui s-a plăcut nici de frică. Și s-a luat și felita după el. Nu mîncam nici prăjituri, nici bonboane. Se deblitau, dragă domnișoară. Și ca să-l fudemn am început să mîncuș și eu și uite c-am rămas cu obicelul.

Croitoreasa: Ce vrei, doamnă, copii de casă bună! Cocoliți, crescuți bine, răs-fătați.

Clienta: A, eu nu! Talca-său le mai caută-n coarne. Eu li tîn din scurt. La joacă, după ce si-au fîcut lecțiile. Bez cealul că se răcește. Și var e bun fierbinte. Răco-reste.

Croitoreasa: Să termina de prins tivul. Ii beau eu. Între două cusături iau o-n-ghititură.

Clienta: Ia că-l verttabil. Are bărbatu-meu o relație și face rost. Cu mizeria asta de război, restricții în sus și-n jos, nu tu unt, nu tu portocale, nu tu nimic. Și cealul — surrogat. Și cafeaua. Eu nu fac lux. Nu vezi? O rochițe și asta rar, la doi-trei ani. Că nu țesim. El e mai toată ziua ocupat cu comisiile de încorporare, nici nu dă pe-acasă. Seara cînd vine e obosit. Jucăm un tablut sau un lotu cu copiii, simbăta seara, după baie, și ne culcăm. Și duminica, unde să te duci? Numai soldați și servitoare peste tot. De vizite cul să-i ardă?

Croitoreasa: Nici eu nu prea mai am de lucru. Cine-și face azi rochiile noi? Translor-nări, asta mai găsesc. Și nu tîne și ălea. Că femeile s-au obișnuit cu economii și-și trau rochiile de seară-n capoaie, capoaiele-n fustie și fustele-n cîrpe de bucătărie. Cine mai știe de viață? De petreceri? Război.

Clienta: Acritiele. Că astea au banii. Trăiesc bine. Le-ntrîn oiferii care vin de pe front și le iau de la aia care pleacă.

Croitoreasa: Da! mai și mor.

Clienta: El, război. O lume-ntraegă suferă. Toată lumea.

VOCEA CRAINICULUI: Ați ascultat un program de muzică variată. Transmitem stîrile de la ora 12.

Croitoreasa: Iar comu-nicate.

Clienta: Ii închid că nu mai vreau s-aud. Sau caut la alt post. (Caută un alt post și găsește un program de valsur.) Valsul nemuritor... Viena. Vremuri bune, dinainte de război... Val e 12 și vin copiii de la școală! Mă duc să le pun masa. Trage jupa la masă. Noi mîncăm mat țirzu. După ce-l hrănesc pe sfîmînz.

Croitoreasa: Nu mi-e foame, doamnă. Știi că eu cînd lucrez...

Clienta: Știu, domnișoară. dar oricum, să te tîn nemîn-cată la mine-n casă? (Iese. Croitoreasa trage la mașină. Se-aude zgomot de vose.) Merge cu trandafir roșu?

Croitoreasa (strigînd): Ați spus ceva?

CLIENTA (strigînd): Ziceam cu trandafir roșu?

CROITOREASA (strigînd): N-ai!

CLIENTA (strigînd): Din cauza mașinii.

CROITOREASA (opriind mașina): Spuneți.

CLIENTA (intrînd): Cu trandafir roșu în dreapta.

CROITOREASA: La centură... Sigur. Dar mare.

CLIENTA: Am unu', rămas de la rochia felei, de la logodna.

CROITOREASA: Ii știu. De mîtase, vislino.

CLIENTA: Nu, nu. Asta e de la talorășul meu gri. Nu-l mai am de la primul război. Nu: el fetei. Nu-l știi. (Ii caută într-un saltar.) Uite-l. Roșu-pal, catifea. Nu se mai face azi catifea ca asta.

CLIENTA (îdîos): Nu-mi place, domnișoară! Mă orbești de la obraz! Ce crezi că uit de la mîna pînă la gură? Ți l-am dat precis! Parcă văd cum l-am scos din cutia asta (Deschide o cutie de pe un gheridon.) și... A, uite-l! Aveai dreptate. Nu te supăra. Sunt cam nervoasă. Din cauza ploii. Cînd plouă mă cuprînde un fel de neliniște. Îmi ciocăne-n creier picăturile. Nervii...

CROITOREASA: Vă cred. Nu mă supăr. Sunt învîtată. Clientii au toane... De ce să mă supăr? Eu tîm văd de-ale mele.

CLIENTA (îndulcîtă): Mai răsuflă și dumneața puțin. Toată ziua cocoșată pe mașină, cu centimetru după gît, cu degetarul... Ii scoți vreodată?

POSTASUL: Din strălîntate.

CLIENTA: De la fată.

POSTASUL: Semnați aici.

CLIENTA: Unde?

POSTASUL: Aici.

CLIENTA: N-am ochelari.

POSTASUL: Nu-i nimic. O semnătură? Aici unde tîn eu degetul.

CLIENTA: De la fată. Stai să-ți dau un păhăruț...

POSTASUL: Săru' mîna, la-săti... am mai luat și mai am poșă...

CLIENTA: Ba nu, stai! Imediat. (Pază.) Clienta strigă de-alară.) Mă ierți, domnișoară! Un moment.

CROITOREASA: Nu vă grăbiți că am ce face și singură.

POSTASUL: Săru' mîna și noroc! Să vă trăiască!

Desene de TOMAZIU

CROITOREASA: La ce? Azi se poartă scort, băiețete. Stofe ecruș, pulovere, pantofi troteri. Nu merge.

CLIENTA: Altă modă. Nici frac. Numai lăutării. Abia am putut să-l vînd pe nimic. Nu-l puteam înmormînta în frac.

CLIENTA: În pantaloni țesut și cu veston negru mai-mai să fie demodat. În halie de stradă, croială modernă, închise, zicea băiatul. El s-a opus. Pentru că țică-său a fost în pas cu vremea. (Pîinge.)

CROITOREASA: Ce să-i facem, doamnă, o moarte are omul... A trăit bine și-a murit de moarte bună.

CLIENTA (pîingînd): Ce știți, dumneața, domnișoară! Singură-cuc, nu știți ce-i ala d-rerea unei soții, suferința unei mame! Nici n-am apucat să dezbrac deșutul după bărbat și...

CLIENTA (mai tare): Ca un munte înalt, volnic, frumos, mureau fetele după el și el... nu, măicuță, nu te părăsesc, nu mă-nsor, elci rămîna, nu te teme că nu pune una mîna pe mine; fîtil și-mi trăiesc viața". Ce băiat de viață era! Și ce moarte, ce moarte. Dumnezeule! Nici loc de mormînt să n-ăibă!

CROITOREASA: Adevărat. Avionu-l periculos. Viteză mare. Sus ești sigur. De ce n-a săiut cu parasuta? Că au toți. N-a mai avut timp?

CLIENTA (înîștindu-se trepat): Ce parasută? E încerca aparatele noi. A explodat. Mi-au dat ca amintire o aschie. De metal. Niste bucățele de metal, altele-au mai găsit.

CROITOREASA (cu ace-n-gură): Cel puțin n-a suferit.

CLIENTA: Cum?

CROITOREASA: N-a suferit zic.

CLIENTA: El nu. Dar n-ai, famița? Eu și fata? Am pensie de pe urma lui, că era mai mare și-am ales-o pe asta. Cel puțin bine că m-a lăsat s-aleg.

CROITOREASA: Păi, da, că nu se ajunge. Viața-i scumpă Unde-i fermoară?

CLIENTA: Pe masă.

CROITOREASA: (cudîndu-i): Nu-i.

CLIENTA (enervîndu-se): Caută-l bine, că ti l-am dat! Printre pețese...

CROITOREASA (cudînd în continuare): Nu-i găsesc. Nu tîn mîna să mi-l fi dat.

CROITOREASA: Da, cînd mă culc. Uneori îl uit, că m-am obișnuit cu el pe deget.

CLIENTA: Ca mine cu ceasul. Dacă nu-l am la mîna nîci nu pot s-adorm. Cînd se strică și-l dau la reparat dorm cu unul vechi, fără arc, rămas nevîndut, că nu era de aur.

CROITOREASA: Pieptii plîsati des, plîns sus.

CLIENTA: Da. (Probează.) Nu mai port broș-n-plept. Am vîndut bijuteriile toate. Ca s-ombrac pe fată elegant și cînd o fi s-o pot mărita cumsecade. Face și facultatea. I-am păstrat ei un lanț și-un medalion mic.

CROITOREASA: Se poartă mai sobru. Și jaboul de dantele e drăguț și vă vine bine.

CLIENTA: Nu-l așa? Mai am o camee mică.

CROITOREASA: O puneți la guler.

CLIENTA: Da, deasupra jaboului. Am obosit de stat în picioare.

CROITOREASA: Pantofii cu tocuri.

CLIENTA: Mă cum string.

CROITOREASA: S-au umflat picioarele.

CLIENTA: De-alerătură. Toată ziua-ncolo-ncoace. Nu mai sunt nici eu chiar așa tînără-tînără. Numai dumneața nu-mbătrînești, domnișoară. De cînd te știu, neschimbată.

CROITOREASA: Eu m-am născut domnișoară bătrînă. Sunt și eu mai obosită ca alți-dai.

CLIENTA: Muncesti mult. Rochii și lar rochiil, taloare, bluze fuste, prefaceri... Mai distrează-te.

CROITOREASA: Am mult de lucru și nu pot să refuz clientele. Acuma toamna e sezon. Obosesc da-mi trece.

CLIENTA: Al să cazl din picioare-ntr-o zi.

CROITOREASA: Nu cad eu, nu cad! Sunt vînoasă. Mă mai tîn. Corsajul-i gata. Să-l trau. (O dezbracă.)

CLIENTA (îrînd): Pe toate-al să ne-ngropî! (Se aude soneria.) Sună. Cine-o fi? (Strigînd.) Imediat. (Către croitoreasă.) Să pun ceva pe mine. (Își pune capotul și iese.) Vlu, vlu.

POSTASUL (de-alară): Recomandăți.

CROITOREASA: (cudînd în continuare):

CLIENTA (de-alară): Din tară?

CLIENTA: Cu bine. (Revine.) Mi-a scris fata.

CROITOREASA: E plectată de mult?

CLIENTA: De patru ani. Interesele lui bărbatu-său.

CROITOREASA: De ce nu vă duceți și dumneavoastră?

CLIENTA: Nu poartă drumul.

CROITOREASA: El, cu avionul faceti numai cîteva ceasuri.

CLIENTA: Nu, nu cu avionul. Mi-aude aminte de băiat. Și cu vaporul durează.

CROITOREASA: Nici așa singură nu-i bine.

CLIENTA: Are viața ei. Bărbatu ei. Nu-și văd capul de treburi, îmi scrie.

CROITOREASA: Cîții.

CLIENTA (fîșește): "Dragă mamă... de mult... surpriză-dolofan... nepotul tău..." (E-molofan.) A născut! Un băiat!

CROITOREASA: Nu știți că-i însărcinată?

CLIENTA: Nu... edică ba da... Nu, a vrut să-mi facă o surpriză.

CROITOREASA: V-a tăcut-o.

CLIENTA: Sigur că da. Un băiat. (Pîinge și citește mai departe.)...peste citeva luni la congres... la anul, cînd mă crește... cu toții împreună... acum obosită... săptămîna viitoare... mai pe larg... Crăclun fericiți... Te strălînu... a ta... Îmi scrie mai pe larg săptămîna viitoare. că era obosită, mîltica! Ii dai și dumneața seama. O naștere nu-i glumă. Și-a puterea ierții!

CROITOREASA: Ce-are-alară! Iarță, vară, nu-i lotu-ua?

CLIENTA: Ce tot vorbești? Iarță-l mai greu. Habar n-ai ce-nseamnă durerile facerii larna.

CROITOREASA: Nu știu îmi închipui.

CLIENTA: Asa-l. De unde să știți?

CROITOREASA: De unde? Dar cu metodele moderne...

CLIENTA: Tot e greu. Orice metode. Știu eu. Ce m-am chinat cu el, și i-am născut într-un anolimp bun, prin aprilie.

CROITOREASA: E tînără. Are și mai faci alții. Într-o vară sau într-o primăvară...

CLIENTA: Cel mai bine e primăvara!

CROITOREASA: Toată lumea face primăvara?

CLIENTA: Ce copilării spui. Sigur că nu. Și-n timpul anului. Dar face. Numai dumneața nu.

CROITOREASA: Eu n-am fost măritată.

CLIENTA (cam răutăcios): Ei, parcă numădeciți măritată la spune-mi, domnișoară, ai avut de-alară, sigur c-ai avut, nu se poate, cu vreun bărbat?

CROITOREASA: Nu.

CLIENTA: Niciodată?

CROITOREASA: Niciodată.

CLIENTA: Fugl de-acolo că nu cred!

CROITOREASA: Mă rog.

CLIENTA: Chiar niciodată? Atunci ești... (Ride.) Chiar ești domnișoară?

CROITOREASA: Gata, am terminat-o. Imbrăcați-o să vedem cum vine.

CLIENTA: Mă duc dîncolo, la oglînda mare. Pin-atunc, stringe petecele și fă puțină ordine. Eu sunt cam obosită și femeia care-m face curat vine-abia poimîine.

CROITOREASA: Da, da, string...

Clienta iese. Croitoreasa stringe.

CLIENTA (de-alduri): Se poartă mai plin.

CROITOREASA: Da. Iarși sunt în modă formele.

CLIENTA (de-alduri): Și talia mai lărgită.

CROITOREASA: Mai co-modă.

CLIENTA (de-alduri): Jaboul...

CROITOREASA: Ii prindem acum.

CLIENTA (intrînd): Inchi-de-mi fermoarul. Ti-am adus un păhărel de lichior. (Ii dă.)

CROITOREASA: Mulțumesc. (Bea. Apoi Ii închiide fermoarul.) Vă stringe?

CLIENTA: Nu. Dar parcă-i prea lungă.

CROITOREASA: Vi se pare. Sunteți în papuc...

CLIENTA: Dacă nu mă pot băga picioarele-n pantofi. Nici sandalele nu le mai suport. Mi s-au umflat și mă dor.

CROITOREASA: La vîrsta dumneavoastră...

CLIENTA: Da, la vîrsta mea...

CROITOREASA: Nu vă săpărați dar...

CLIENTA: Știu, știu. (Pază.) Nu cred că mai apuc altă rochiie... Dumneața ce crezi? Am să-mi mai fac vreuna?

CROITOREASA: Dacă vi se pare prea lungă, mai luăm înăuntru.

CLIENTA: Mai la din tiv. Se îtrăște și mă-mpledic.

CROITOREASA: S-o scoatem.

CLIENTA: Nu, nu! Nu mai e timp. Cît e ceasul?

CROITOREASA: Aproape 8.

CLIENTA: Nu-ți spun eu? Nu mai e timp. La 7 jumate a stertizat. La 10, băatul e-alc. Si vreau să mă odihnesc puțin. Să arăt bine.

CROITOREASA (îngenun-chînd ca la-nceput, ascunsă de clientă): Arătați bine. Ca o

„APPASSIONATA“

În romanul „Verdi” al lui Franz Werfel, unul din personajele care vin în relație cu marele compozitor italian, Matthias Fischböck, compozitor și el, are la un moment dat următoarea țesătură împotriva muzicii de după Mozart: „Muzica era cîndva pură, era îngerul vieții pe pămînt. Vocele își urmau drumul una lângă alta, fiecare fiind o perioadă melodică ce se rotește într-un sistem. Armonia exista pentru Dumnezeu, mintea omenescă nu putea cunoaște decât un fragment din această arhitectură. Pe urmă a venit umanismul și, odată cu el Imperfectul, Individul înfumurat, care nu este altceva decât o goană înstabilă după satisfacție. Vocele, care pierduseră caracterul divin, s-au împărțiat. În loc să se rotească în ordinea înfinită, supraomnescă, au degenerat în două sisteme frivole: melodia și basul. Asta înseamnă că melodia nu mai era nici un fel de melodie, ci numai o simplă excitație auditivă, un joc fără conținut, niște chiuțuri bazate pe intervale comode, în tonalități și genuri bine stabilite, pe placul plebei. În bas a intrat dracul! Basul a încetat să mai fie o adevărată voce și s-a transformat într-un sediu al animalicului, al instinctului sexual, al ritmului, deci în adevăratul principiu al răului. La început oamenii își măturiseară bucuria, ca scop și cauză a muzicii, satisfacerea unei plăceri. Pe urmă însă, s-a sfîrșit secolul XVIII și cel mai mare dintre belzebuți, Beethoven, a intervenit prompt și a izbutit să transpună în muzică vanitatea, goliciunea, brutalitatea, insuficiența celui său”.

Werfel nu pune aceste cuvinte pe buzele lui Fischböck pentru a-și ironiza eroii, el scrie, din când în când, o seriozitate plină de simpatie condiția tragică a acestuia. La rîndul meu, nu am citat această diatribă împotriva spiritului beethovenian pentru a o lua în deridere, deși unele afirmații sentențioase ale ei sînt cel puțin fantezmatice pentru cel care-l venerază pe Beethoven. În spațiile furișoare aparente retrograde se ascunde un adevăr esențial pentru istoria acestei arte pe care însă, spre deosebire de personajul lui Werfel, nici nu-l vom exalta și nici nu-l vom condamna. Căci adevărul este dincolo de bine și de rău.

Cu Mozart tradiția angelică a muzicii își cam încheie ciclul. Chiar divinul Wolfgang Amadeus se simțea uneori străbătut de fiori care anunțau leșirea muzicii din zona lăuminozității paradisiace și coborîrea ei pe pămîntul frământat al patimilor, neliniștilor. Se obișnuiește a se da denumirea de demonism ansamblului acelor forțe psihologice care îl împiedică pe om să-și cucerască pacea sufletească: este acel daimonion de care vorbeau încă vechii greci și a cărui analiză estetică Blaga a făcut-o într-o admirabilă lucrare de linerețe. Se înțelege de la sine că demonul este adevărat în terminologia aristotelică nu în celulele pe care i-a dezvoltat, ci ca o metaforă, simbolizînd tot ce se opune aspirației spre puritate și liniște din om, indiferent dacă vrăjmasul se află în afara sau înăuntrul nostru — adică înțelesul pe care i-l dă bunăoară Eminescu în „Inger și demon” sau Baudelaire în atâtea poezii unde diavolul apare pentru că să alunge rîndul sarcasmic echilibrul cu ațuța truda obținut.

Dacă, începînd cu operele din urmă ale lui Haydn și Mozart, seninătatea timpurilor renașteriste, preclasic și clasice se vedea din ce în ce mai amenințată de stihile acestui univers demonic, este pentru că muzica oglinda procese adînci ale conștiinței umane. Cu alte cuvinte muzica evolua spre negarea echilibrului și armoniei, așezîndu-se pe o fundație instabilă constituind o umbră în opoziție. Primele două decenii ale secolului XIX sînt cele în care gîndirea europeană devine pe deplin conștientă că lupta constituie esența existenței — asta desigur pentru că în viața socială conflictele ajunseseră la o identitate ce forța gîndirea să mediteze cu o gravitate fără precedent asupra lor. Exprezia cea mai nădă a acestui descoperire o dădea filozofia lui Hegel, care stabilea principiul că devenirea existenței este determinată de ciocnirea tendințelor antagonice și elabora celebra sa metodă dialectică. Contemporanul mai tîrziu al lui Hegel, Arthur Schopenhauer, privind, sub semnul ideii de luptă, viața omului, contura un tablou destul de sumbru al acesteia: aflîndu-se sub stăpînire așezată și mai aprigă. Simultan cu cei doi gînditori, și fără a le cunoaște preocupările, Beethoven dădea în operele sale aceași imagine dramatică a existenței umane — semn al intruziei intime dintre muzică și filozofie.

Suridem, desigur, cînd citim necruțătoarele caracterizări făcute de personajul werfelian lui Beethoven, pe care-l numește „marele Belzebut al muzicii”. Nu putem să nu recunoaștem însă că, într-adevăr, lui Beethoven îi revine meritul (iar după unii, vina) de a fi dat larg acces acelor forțe demonice care băteau la porțile imperiului muzical și cărora Haydn și Mozart ezitau să le deschidă. Imaginea aceasta a băților fatale în poartă este obsedantă pentru Beethoven, exprimarea ei

muzicală avînd chiar caracter de obsesie; a devenit de altfel un simbol al spiritului beethovenian, nici un motiv din opera acestuia neavînd popularitatea acelor patru sunete prin care compozitorul afirmase că vrea să sugereze bățile destinului la porțile vieții. Acest motiv dominant al Simfoniei a V-a este prefigurată într-o lucrare anterioară, cea în care se dă prima excepție plenară a noilor sentimente instaurate în sufletul răscolit al muzicii, sonata altă de semnificativ intitulată „Appassionata”. Este motivul de patru sunete care se repetă amenințător în bas, cu ecouri înfrigorante în registrul superior, ca presiunile neîndoielnice a furtunii. Personajul lui Werfel are în frîntul dracului. Am putea spune și noi același lucru, cu singura deosebire, esențială însă, că am face-o admirativ. Urmărim cu răsuflarea aproape oprită desfășurarea spectaculoasă a dramei pe care o declanșează împletirea elementului negativ, tulburător.

Ce este de fapt acest element negativ, tulburător, acest „demon care a intrat în bas”? Sînt întrebările neliniștitoare care țîșnesc în gîndire din momentul cînd omul se concentrează asupra sa și încearcă să-și găsească o justificare, un sens. Sonata cobutează tocmai prin sugerarea acestui efort mediativ, imaginea pe care însă întrebările crispante o însoțesc ca un satelit fatal. Zădărnice sînt încercările de a alunga aceste întrebări prin îndreptarea gîndurilor spre închipuite fișii de cer senin. Neliniștile se dovedesc mai puternice decît dorul după înșeninare și pun treptat stăpînire pe întreaga ființă. Sub înfrîngerea lor, chiar ideea luminosă își schimbă direcția, din contemplativă devine ofensivă. Neconștient bioclită de către „demonul din bas” gîndirea beethoveniană se amplifică dramatic și nu pune în fața unei dure durea înțelegerii. Iacob lupțindu-se cu ingerul — eterna, eroică trîntă a spiritului cu tot ceea ce îi amenință integritatea și limpezimea, trîntă care poate să-l fie funestă, fără ca prin aceasta el să-și piardă măreția.

Nu au rămas fanfare triumfale dar, la sfîrșitul primei părți, îl simțim pe erou sigur de sine, dominant situația și dominîndu-se. Temporar primejdia a fost îndepărtată, spiritul poate reveni la stihia sa firească și preferată, adică la contemplație, la mediatica detașată de lucruri. O melodie gravă și sobră, o trîntă măsurată, desenează, parcă însetat, imaginea a eroului care pășește cuprins de încredere. Sustrasă furtunilor, meditația se destinde pe chipul temei se așterne seninătate și apoi acestă trece într-o înțerească jubilară. Etemeră și iuzorie destindere! N-a fost decît răgazul acordat, și cu zgîrcenie, de către o soartă necruțătoare care vrea ca existența omului să fie o nesfîrșită și chinătoare luptă. Este semnificativ că Beethoven nu totușește această mișcare lentă ca parte de sine stătătoare. Devenind din ce în ce mai sumbră, meditația intră direct în disperare, așa cum un fluviu își va vărsa apele într-o mare pe care o găsesc înfuriată. Probabil că la acest final se gîndea Beethoven cînd, întrebînd de prietenul său Shindler ce a vrut să spună în această sonată, a răspuns: „Citește „Furtuna” lui Shakespeare”. Regăsim aici tot ceea ce conține ca implicățiile spirituale imaginea naufragiului: talazurile amenințătoare, strigătele deszădăjduite. Era, mai mult ca sigur, ecoul crizei pe care o trăise nu de mult Beethoven: la numai 33 de ani el găsea că a continua să trăiască este o absurditate și hotărîa la sinucidere. Lăsa posibilități acei „citate” testamentului de la Heiligenstadt. Luptînd disperat cu talazurile cărora le ține piept din ce în ce mai slab, eroul beethovenian are acea viziune euforică ce creează adesea miribundului iluzia salvării (aici, un fel de dans popular) dar care este în realitate înșelămîntărea înșelătoare a dezodămintului tragic. Acesta survine năprasnic și defăimător făcînd în scurții și defăimător și speranță. „Că viaa al morții eterne e viața lumii întregii” — ar fi spus Eminescu.

Dintre toate operele Titanului, Appassionata e cea mai pătrunsă de acele neliniști, amenințări, rezvrătiri care alcătuiesc conținutul spiritului demonic. Deși Beethoven fusese cel care deschisese acestuia porțile sublimului imperiu al muzicii — ceea ce a avut drept urmare devastarea altor splendide creații — el nu se simțea de teribile furtuni. O forță mai puternică decît voința și dorința lui, un destin crud îl arunca acolo unde vîltoarea este mai infernală, fără a putea însă anihila în ei setea de lumină și liniște, nostalgia aceluia paradisiac pe care muzica îl pierduse odată cu dispariția lui Mozart. „De profundis clamavi ad te, Domine!” — această privire și acest strigăt pline de speranță către albastrul imaculat al cerului spiritual sînt prezente chiar în cele mai turbulente opere ale compozitorului. Că a cucerit pentru muzică teritoriul demonic, acesta este un merit artistic incontestabil. Dar nu-l vom putea aprecia în mod just decît amintîndu-ne întotdeauna că problema etică fundamentală a lui Beethoven a fost de a se smulge din infernul obsesiilor și deznădejdelor și de a reintra în zona paradisiacă de unde îl privea, surzîndu-i suav, divinul Mozart. Marile sale tentative de salvare spirituală vor fi exprimate în Missa solemnă și Simfonia a IX-a.

George BALAN

NICOLAE GRIGORESCU

UN CALĂRAȘ (fragment)

„CEA MAI VECHIE AMINTIRE...”

Istoria universală consemnează în lungul său catalog de evenimente puține popoare a căror existență politică s-a concentrat în jurul unei singure idei, tradiție, acceptată sau ocolită personalități. Această concentrare se definește în sens major prin diplomația națională.

Textul dramatic „Io, Mircea Voievod” al lui Dan Trecușel preluată tradiția de eroism de noiștră artistică a literaturii noastre clasice și se axează problematica pe această continuitate istorico-politică a poporului român. Acțiunea piesei reduce în fața spectatului începutul veacului XV, epocă de creștere a puterii și expansiunii otomane în Europa lărmăiată de lupte interne și înscărcate „voievod” și figura creatorului diplomației române, Domnitorul Mircea cel Bătrîn. Memoria noastră școlară a însemnat în răboiul timpului pe Domnitorul Țării Românești în dreptul strălucitei victorii de la Rovine și, în cel mai fericit caz, cu un suris sincer de superioritate, lîngă catastrofa cavalerilor burgunzi la Nicopol. Designerul a fost un mare conștient de oști. Mai puțin se știe însă că: a fost strălucit diplomat, izbutind să devie centrul unui întreg sistem de alianțe” (C. C. Giurescu — „Istoria Românilor”).

Excepțind unele momente cînd autorul sacrifică inutil, de dragul unei idei prea pe larg expuse sau a unui nou personaj introdus, respirația construcției dramatice, lucrarea lui Dan Trecușel este o reușită. O reușită cu atît mai meritorie cu cît, situîndu-și acțiunea în ultima perioadă a domniei lui Mircea, autorul găsește valente viitoare contemporane în trecut istoric. „Libertatea, cea mai veche a nămintre a poporului român” — una din replicile finale ale personajului central — ne însoțesc sentimentul înălțător ce care urzînd recentă premieră a Teatrului de Stat din Baia, Regizorul George Teodorescu a realizat deșideratul ultimelor stagiuni: crearea spectacolului modern cu piesa istorică națională. În sfîrșit, nu mai întîlnim false reconstrucții

muziciste, inexplicabile imagini de operă și bilci acoperind grosolan secole de adevărată și tinută clasică pe gen — tipare de care teatrele noastre nu reușesc să scape — Buleandră ne demonstrează că a-și cultiva noștrii gestul nu numai că nu contravie accepțiunii moderne a artei actoricești ci-l demonstrează salutul intelectual într-o viață și feticărică personală și viața și feticărică poporului interpretat ne poartă cu un dramatism reținut, dar nu mai puțin intens, ne creează și feticărică replică și reacție sporadică de înțelepciune vizionară ce însoțeste forța momentului și jertfa. Opus Domnitorului prin incapacitatea de a se înfrîna, explicabilă doar afectiv, personajul Doamnei Mara este contrapunctul de apartință Vișei, cele două interprete Lory Cambos și Kitty Stroeșcu aduc în scenă printr-unul din cele două specialități ale actoricești și sunete de curioasă biserică și partiturile euseiene Chipul Domnitorului și-a găsit în Ion Buleandră unul din interpreții ideali. Ne fiind posesorul unei apariții și voci clasice pe gen — tipare de care teatrele noastre nu reușesc să scape — Buleandră ne demonstrează că a-și cultiva noștrii gestul nu numai că nu contravie accepțiunii moderne a artei actoricești ci-l demonstrează salutul intelectual într-o viață și feticărică personală și viața și feticărică poporului interpretat ne poartă cu un dramatism reținut, dar nu mai puțin intens, ne creează și feticărică replică și reacție sporadică de înțelepciune vizionară ce însoțeste forța momentului și jertfa.

Opus Domnitorului prin incapacitatea de a se înfrîna, explicabilă doar afectiv, personajul Doamnei Mara este contrapunctul de apartință Vișei, cele două interprete Lory Cambos și Kitty Stroeșcu aduc în scenă printr-unul din cele două specialități ale actoricești și sunete de curioasă biserică și partiturile euseiene Chipul Domnitorului și-a găsit în Ion Buleandră unul din interpreții ideali. Ne fiind posesorul unei apariții și voci clasice pe gen — tipare de care teatrele noastre nu reușesc să scape — Buleandră ne demonstrează că a-și cultiva noștrii gestul nu numai că nu contravie accepțiunii moderne a artei actoricești ci-l demonstrează salutul intelectual într-o viață și feticărică personală și viața și feticărică poporului interpretat ne poartă cu un dramatism reținut, dar nu mai puțin intens, ne creează și feticărică replică și reacție sporadică de înțelepciune vizionară ce însoțeste forța momentului și jertfa.

milenerul bolid

S-a deschis o expoziție de o frumusețe neobănuită ale cărei tablouri cuprind în rîndurile lor imagini de o suavă delicatețe: sînt bolidul și tipurile de lut zmlîuit ale meșterului olar Ștefan Ogrezeanu din Horezu.

Numele lui nu se vede rotund pentru prima dată, zmlîturile ajungînd a-i fi citate în lucrări de artă, muzee și colecții. Dar o expoziție întregă dedicată acestui gen de

artă în limbajul științific i se spune ceramică populară, nu o făcut încă nimeni pînă azi. Inițiativa aparține olarilor îndrăgosiți de arta țărănului român, din jurul Muzeului regional Argeș; Pitești, găzduiesc, prin urmare, prima expoziție închinată unui meșter local, păstrător al unei tradiții din măsă-strămoși. Pregătirea și aranjată cu mult gust, expoziția e un dar fcut iubitorilor de gingașe frumuseți.

Citeva sute de forme rotunde sînt tot atîtea chipuri de lut și zmlîit în care se desfășoară fantasticii joc de linii și culori pîrmind de la brîul cel degeluș de gheață pînă la fina pînză de așanjen, trecînd prin flori și riuri, șerpuri, boboci, puncte și virgule...

Nou în expoziția piteșteană e totul, deși arta lui Ogrezeanu e milenară și cu vopselele și împriștrăturile ei. Valoros e fiecare bolid pentru că unul din culorile pîrmind de la brîul cel degeluș de gheață pînă la fina pînză de așanjen, trecînd prin flori și riuri, șerpuri, boboci, puncte și virgule...

Nou în expoziția piteșteană e totul, deși arta lui Ogrezeanu e milenară și cu vopselele și împriștrăturile ei. Valoros e fiecare bolid pentru că unul din culorile pîrmind de la brîul cel degeluș de gheață pînă la fina pînză de așanjen, trecînd prin flori și riuri, șerpuri, boboci, puncte și virgule...

Expoziția e un succes indiscutabil al meșterului curat și neaș în fața enormei cantități de falsă „ceramică populară” expusă prin magazinele de arțizanat. Rîcol este că în Pitești chiar la cei poși de expoziție, vitrinele de arțizanat oferă o hibridă ceramică de Horezu lipsită de orice apropiere cu tradiția argeșană!

Dar expoziția meșterului Ogrezeanu ridică și unele probleme cărora o mentalitate retrogradă încă le dă o interpretare greșită. Ogrezeanu este singurul în Argeș care păstrează cu tenacitate o tradiție dispărută într-alte locuri. În

lui Pater Francisc, iar Ireno Flammus ilustrează ferior gingașul mesaj al înștrului parer de Domn din Scrișoarea a III-a. Certe iznizi actoricești înștriu în rolurile de mai mare sau mai mică importantă din economia pieței tinerii actori Ovidiu Schumacher (Calugărul), Florin Crăciunescu (Golbanul Cău), Vasile Puzos (Iona). Dorim să consemnăm și pe ceilalți interpreți Liviu Ruș, Mișu Rozeanu, Paul Bornea, Valeriu Pascu, Mihai Stoicescu, Ion Mihăilescu, Nicolae Rogozu, Virgiliu Florescu, Florin Dumbravă, al căror aport la realizarea acestui spectacol se impune de la sine spre subliniere.

Activitatea continuă a unui grup de colaboratori, eforturile și etapele de tranziție ale trupelor, acumulate modest, își capătă pe deplin răsplata în aprecierea spectatoulor. Cu „Io, Mircea Voievod” teatrul băcăuan integrează un veritabil salt calitativ.

Radu BOROIANU

milenerul bolid

S-a deschis o expoziție de o frumusețe neobănuită ale cărei tablouri cuprind în rîndurile lor imagini de o suavă delicatețe: sînt bolidul și tipurile de lut zmlîuit ale meșterului olar Ștefan Ogrezeanu din Horezu.

Numele lui nu se vede rotund pentru prima dată, zmlîturile ajungînd a-i fi citate în lucrări de artă, muzee și colecții. Dar o expoziție întregă dedicată acestui gen de artă în limbajul științific i se spune ceramică populară, nu o făcut încă nimeni pînă azi. Inițiativa aparține olarilor îndrăgosiți de arta țărănului român, din jurul Muzeului regional Argeș; Pitești, găzduiesc, prin urmare, prima expoziție închinată unui meșter local, păstrător al unei tradiții din măsă-strămoși. Pregătirea și aranjată cu mult gust, expoziția e un dar fcut iubitorilor de gingașe frumuseți.

Citeva sute de forme rotunde sînt tot atîtea chipuri de lut și zmlîit în care se desfășoară fantasticii joc de linii și culori pîrmind de la brîul cel degeluș de gheață pînă la fina pînză de așanjen, trecînd prin flori și riuri, șerpuri, boboci, puncte și virgule...

Expoziția e un succes indiscutabil al meșterului curat și neaș în fața enormei cantități de falsă „ceramică populară” expusă prin magazinele de arțizanat. Rîcol este că în Pitești chiar la cei poși de expoziție, vitrinele de arțizanat oferă o hibridă ceramică de Horezu lipsită de orice apropiere cu tradiția argeșană!

Dar expoziția meșterului Ogrezeanu ridică și unele probleme cărora o mentalitate retrogradă încă le dă o interpretare greșită. Ogrezeanu este singurul în Argeș care păstrează cu tenacitate o tradiție dispărută într-alte locuri. În

DISCUȚII DESCHISE

„Cenușăreasa” cinematografilor, filmul de animație, cunoaște în aceste săptămîni eferescența specifică marilor evenimente — cîci și cenusărele își au banul lor, care le poate consacra, sau dimpotrivă, menșine în anonimat. Sa pregătise filmul pentru Festivalul Internațional de la Annecy, și se asteaptă, dincolo de eventuale rezultate competiționale, confirmarea faptului că în țara noastră sînt exprese cristalizarea unui stil propriu, capabil să ne diferențieze cu pregnanță în concertul internațional. Revine în discuție (pentru a cita oare?) problema existenței unei școli românești de animație — și ca de obicei, trebuie să-l constatăm absența. Spun ca de obicei, deoarece, în articole — în întîlnirile între realizatori și critici, se ajunge vînt, nevrînd, după constatarea unor acumulări în gîndirea artistică, la concluzia necesității unei școli naționale în film de animație.

Pînă la acest punct, discuția decurge satisfăcătoare, dar începînd de aici, firele se încheie, în locul unei debateri obiective, cu referiri la cazuri concrete, încep să intervină motivații insuficient argumentate, judecării neconcludente și dese referiri la alte cinematografilor. Chiar prea dese uneori. Faptul în sine n-ar fi rău, cîci judecarea prin comunitate constituie într-adevăr în viața o metodă de analiză și stabilire a valorilor. Supărătoare e constatarea că entuziasmul manifestat în timpul vizionărilor, calitățile remarcate, nu constituie premise pentru o analiză amplă și definitorie a stadiului actual al realizărilor. Dacă lucrurile vor rămîne în fe, discuțiile se vor prelunge la nesfîrșit devenind o moară de măcinat idee în gol, amînînd mereu concluziile necesare evoluției fetei, accentuînd ruptura nedorită, dar din păcate existentă, între filmul de animație ca manifestare concretă și problemele teoretice specifice. Or, devine evident că orict ar crește măiestria profesională, modalitatea concretă de a opera cu elementele ce compun sinteza finală a unui film de animație, fără participarea factorilor teoretici, fără implicarea unei gîndiri proprii, nu se poate pretinde a apartința unei școli de animație.

De obicei, în acest punct al dezbaterilor se citează exemplul filmului polonez sau iugoslav, fără însă a se analiza caracterul profund specific al gîndirii estetice, prezente în majoritatea exemplarelor, și menționîndu-se doar etichetă sigură formală, o anumită linie stilistică ce pare comună și — în mod greșit, considerat astfel — definitorie. Suggestia de a recurge la elementele naționale e realizabilă doar dacă se subliniază faptul că întreaga evoluție a artei românești, din cele mai vechi timpuri, a avut un caracter de continuitate, tocmai pentru că ele exprimă o anumită gîndire, un specific de esență, o dimensiune spirituală. Numai așa se poate opera cu un vocabular stilistic altă de bogat și enajabil de infinite sugestii, ca cel al culturii noastre, fără pericolul idilicării, al pînșimului eudoc, sau al unei deznăsturoase asemănări între divers creatori.

Diferențierea stilurilor e necesară și de loc preluată pentru unitatea unei școli artistice, obținîndu-se între divers creatori, îndeplinirea unui ideal comun, un scop etic și estetic precizat, o angajare și prezentare în problematica epocii. Referindu-ne strict la filmul nostru, vom vedea că evoluția lentă de pînă acum, căutîrea nu totdeauna fructuoasă, se datorează mai ales unui epigonism formal, împrumutul mecanic, din lumea de idei și expresii, aparținînd alor cinematografilor mai evoluate. Evident, orice creator are afinități cu un predecesor sau cu un contemporan de valoare certă, și lucrul în sine nu e rău, atît timp cît nu se perpetuează dincolo de fața cîntărilor. Cunoștință direcțiile artei respective și propriile posibilități, e necesară decanta-

rea influențelor, selectarea lor și fuzionarea într-o gîndire proprie, astfel ca rezultatul să fie omogen și evident purtător al trăsăturilor specifice nouă. Prezentă există. Gh. Săulescu-Sibiuanu și Olimpia Vrăbistuianu aduc în filmul lor o înșinare destul de originală de lirism și aciditate, lumea mirifică a copilăriei cu problemele ei de loc minor e valorificată de autori ca St. Munteanu și L. Sirbu, căutarea neconștientă a poeziei și prefigurarea ei cu ajutorul materialelor insolite îl definește pe Bob Călinescu, luciditatea ironică a lui Ștefănescu. N-aș vrea să prelungec enumerarea, dar nici să o închei fără a-l aminti pe cel ce sintetizează trăsăturile spirituale filmului de animație și constituie exemplul stimulator, Ion Popescu-Copol, personajul complex și de aceea greu de imitat, dar nu și de urmat pe calca unității, a muncii continue și a valorificării trăsăturilor caracteristice.

Nu trebuie pierdută din vedere nici baza obiectivă a noii orientări pe care filmul de animație românească o căpătou în ultimii ani, prin autonomia unui studiu specializat. Pornind de la premisa că limitat numărul realizărilor realizate în 6-8 ani (cîta se produceau pînă de curînd) nu se poate stimula creșterea calității, s-a trecut la o producție ce permite desfășurarea largă a posibilităților, arăgarea de noi elemente valoroase, libertatea și variația subiectelor, menită să contribuie la desoperirea și valorificarea celor mai bune resurse artistice. Întreaga noastră creație artistică este sărăcită de lipsa unei gîndiri și stilistice crescute din realitatea și aspirările românești.

Enumerarea factorilor obiectivi existenți și favorizanti nu ne va scuti de analiza criteriilor subiective. Or, aici mai e mult de făcut. În ce sens? Tocmai în sensul realizării unei gîndiri comune, a unei creații estetice și deschise a ideilor, capabilă să genereze discuții cu rol creator, lipsite de subiectivism și vanități inutile, unei pericolușe. Asigurarea unui climat de muncă entuziasmat în condiții permanente analize obiective făcută pe parcursul diverselor etape de realizare a unui film ar du la un plus de luciditate și de exigență muncii. Acestui efort ar trebui să i se alature, în afara realizatorilor, și teoreticienii filmelor de animație. Mai precis, cei ce se ocupă, sporadic și drept, de filmul de animație. Fără un suport teoretic, fără precizarea unor condiții, a sarcinilor, mai ales a tendințelor, nu se poate vorbi de constituirea unei școli. Există o presă de specialitate, o revistă destinată celor ce fac filme și în paginile ei și-ar putea da înțînire, în afară de acurtele știri din studioul „Animajim” și de reportajele cu iz exotico-literarizant sau de înșădătoare curiozitate față de isprăvile unor copii mari, și articolele axate pe analiza estetică a filmului de animație, a specificității lui.

Discuțiile deschise, cu un caracter elevat vor putea contribui, alături de realizările obiective, la crearea unui climat în care să poată apărea școala românească de animație. Altfel, lucrurile deja cistigate vor deveni insuficiente și mult așteptatul rezultat va mai întîrzia să se producă.

Virgil MOCANU

Ciclul PLASTICĂ și POEZIE

La Casa Scriitorilor „MIHAIL SADOVEANU”

În cadrul ciclului „Plastică și Poezie”, astăzi, joi 20 aprilie ora 18, are loc la Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu” (Calea Victoriei 115) vernisajul celui de a treia expoziții, cuprînzînd un important număr de desene, acuarele, guașe și uleiuri ale pictorului și poetului Radu Boureanu, prezentate de Ion Frunzeti.

Cu acest prilej, a fost tipărit în ediție bibliofilă caietul „Plastică și Poezie III”. Pe lîngă o serie de portrete și de reproduceri după lucrările expuse, caietul mai conține: „Comentariul plastic” de Ion Frunzeti și „Comentariul liric” de Perpessicius; cinci poezii inedite de Radu Boureanu, pe care poetul le va citi în seara vernisajului.

Expoziția rămîne deschisă de la 20 aprilie la 11 mai, între orele 11-13 și 17-20.

Baruj T. ARGHEZI

RADU BOUREANU OMAGIU LUI PALLADY (detaliu)

În cabinetul din Kremlin, la masa de lucru a lui Lenin, atmosfera degajă puternic atmosfera revoluției. Hărți, enciclopedii, dicționare, tomuri ale marilor filosofi, volumele modeste ale poezilor, lozincile vremii scrise pe de bloc...

OMUL

list care muncește conștiințios, cu dragoste și aplicație — chiar dacă din punct de vedere politic acest specialist este străin comunismului — atunci de aici un fel de succese importante în domeniul construirii socializmului nu poate fi vorba.

pe fundul unui ocean străveziu, o singură fereastră e luminată. Pădurea a înghețat în acei 21 ianuarie 1924 și pare că de atunci nu s-a mai dezghețat. Dar între timp au venit și trecut primăverii, pădurea a tresălat la fiecare soștiu al verii de cîntecele pasărilor și în zadar iarna ghea se încăpățenează să arate că totul a fost efemer, că peste toate doar ea a rămas stăpîna.

un baston din lemn de corn rezemat de mîsua, și o carte citită pe jumătate lingă căpății: „Dragoste de viață” de Jack London.

Cînd ies din nou afară, în pădurea de la Leninskie Gorci, aud suspinul zăpezii strivită sub pași, și viscolul pînă-gînd...

3. Portretul

Cărturari iscușiți, artiști de geniu au încercat să-i dăltuiască portretul. L-am ales, spre a-l transcrie aici, pe cel schițat de scriitorul englez Herbert Wells — fantazia cea

LENIN stînd de vorbă cu H. WELLS

lul, și acest lucru atît din punct de vedere material cît și juridic, pentru a fi legați printr-o prietenie traînăcică cu muncitorii și țărani...”

„Acest Bonci-Bruevici este, după toate referințele, un inventator excepțional. Problema este de o colosală importanță (ziă fără hîrtie și fără fir, cu ajutorul aparatului de recepție și al difuzorului perfecționat de B. Bruevici în așa fel încît vom obține urse sote de aparate de recepție, întreaga Rusie va asculta ziarul ce va fi citit la Moscova...)”

Atunci, în toamnele reci, lungi, dar cînd timpul cu toate orele din zi și din noaptele tot nu era îndeajuns, lumina electrică se stîngea des, luminările își picurau ceapa pe toatele sfîșnicului vechi, umbra traforată a palmerului juca pe pereți, ochii migdalai se strîngeau de efort.

Pe masa încărcată cu hîrtii bătea pulul unei țări întregi.

2. Pădurea

E frig, și pădurea bătrînă a încercat să liniștească alb. Pe potecile pustii, lumina lunii pline scrișnește sub talpa, strivită în zăpada sticloasă, înăsprită de ger. În casa din luminii, întunecată ca o epavă

În casa brusc luminată, pe masa din hol, dîintr-un teanc de scrisori scot o scrisoare: „Trimit urarea mea din inimă conducătorului proletariului îndelung chinuit, tovarășului Lenin, pentru eliberarea muncitorilor de sub tirania țigru-lui care ani fără și-a ținut ghiarele înfipite în trupul clasei sărace. Blestem celui ce a ridicat mina trădătoare împotriva conducătorului revoluției. Cînstă și slavă lucrătorilor puterii proletare muncitore... Post scriptum: O dată cu aceasta, trimit tovarășului Lenin, care a suferit din rădăcina minii trădătoare ridicată asupra lui, 50 bucați ouă, 8 decembrie 1918”

Si o telegramă: „Dragă Vladimir Ilici! Cucerirea orașului tău natal din mîinile dușmanului este răspunsul nostru pentru prima ta rană. Pentru cea de a doua, vom cuceri Samara!”

Spre catul de sus al casei din pădurea urcă o scară cu balustradă dublă, vizibil semn al demnității unui om — care nu vroia să coboare susținut de subțiori, ca un infirm. La capătul scării, o cameră. Un pat de fier învelit cu o coperțură croșetată de mînă, o măsura pe care zăc niște ochelari abia coborîți de la ochi,

mai prodigioasă a insularilor, puțind concura cu un singur mare fantast dintre literații continentali: Jules Verne. Wells a fost de două ori în Ununea Sovietică și a scris despre aceasta în două cărți: Prima, publicată în 1920 — Rusia în negură e o prognoză funestă dată de o minte înnegurată de șoc. Experiența unei autobiografii — a doua carte, rămîne o tulburătoare confesiune autentică încredințată tiparului în 1934. Reproduc două pagini din această ultimă lucrare: „Pînă atunci nu-mi mai fusese dat să cunosc un gânditor alte de original care, în plus, să ocupe un post de o importanță înimaginabilă înainte de război. Am avut impresia că toate resursele de care încă mai dispunea Rusia se aflau concentrate în mîinile lui. Autoritatea lui era copleșitoare.

Baza prestigiului său personal era luciditatea gândirii, forța perspectivei de care a dat dovadă în zilele cotidianului revoluționar. Lui i se adresa atunci toți și cu temeri și cu îndoieli. Puterea lui consta în claritatea telului și în subtilitatea gândirii... Ca toți ceilalți, el aparținea timpului său și epocii sale. Cînd ne-am întîlnit și am dis-

cutat, fiecare din noi își păstă opiniile dinainte stabilite. În deosebi, am vorbit despre necesitatea înlocuirii micii gospodării țărănești cu o agricultură puternică — asta se petrecea cu opt ani înaintea primului plan cincinal — și despre electrificarea Rusiei, pe atunci un simplu vis plămănit de inteligența lui. Fată de ideea electrificării eram plin de scepticism, deoarece habar n-aveam de rezervele de energie hidroelectrică ale Rusiei. „Vino din nou peste zece ani” — a spus Lenin drept răspuns îndoielilor mele.

Cînd discutăm cu el, mă interesea mai mult discuția în sine, decît interlocutorii. Am uitat dacă eram niște oameni mari sau mici, tineri sau bătrîni. M-a frapat doar statura scundă a lui Lenin, excepțională sa vivacitate și simplitate. Acum însă, revîndu-mi cartea scrisă cu paisprezece ani în urmă, reconstitui în memorie evenimentele acelor vremuri și comparîndu-l pe Lenin cu alți oameni renumiți pe care i-am cunoscut, am început să înțeleg cit de eminent și de însemnat a fost el, ca figură istorică.

Nu sint partizanul teoriei despre rolul excepțional al „marilor oameni” în viața omenirii, dar dacă, în general, tot vorbim despre marii reprezentanți ai neamului omenesc, atunci sint nevoit să recunosc că Lenin a fost cu adevărat cel puțin un mare om...

Cînd m-am întîlnit cu Lenin era deja bolnav. Desorii era nevoit să-și întrerupă lucrul. La începutul anului 1922 doctorii îl interzisera, în general, să mai lucreze; în vara aceluiași an fusese atins de o paralizie parțială, iar la începutul lui 1924 Lenin a murit. Deci, el și-a condus țara cîinci ani neîmpliniți, ani ai unor mari evenimente.

Dar în acest timp el a apărut în poporul rus un entuziasm constructiv alte de necîlnit pentru desăvîșirea tuturor sarcinilor care se puneau în față, încl el este viu și trăiește și în ziua de azi...

Ingeniozitatea lui Lenin s-a conectat rapid, imediat după revoluție, la realizarea transformărilor sociale. Cînd m-am văzut cu el, în 1920, studia cu o energie tinerească posibilitatea de electrificare a Rusiei. Ideea unui plan cincinal pe care să-l reprezinta printr-o serie de planuri realizate cu succes pe tot cuprînsul țării, hidrocentrale de pe Nipru — toate acestea îl preocupau gîndurile. Fecundele lui idei au continuat să-și exercite influența și după ce inițiatorul lor a încetat să mai creze. Și în ziua de azi, ca și atunci, ele exercită în mod evident o puternică influență.

În timpul ultimei mele vizite la Moscova, în iulie 1934 am fost la Mauzeului lui Lenin, și din nou l-am văzut pe omul acela scund. Părea și mai mic, fața îi era palidă ca ceara iar mîinile lui atît de agile stăteau nemiscate. Barba îi devenise cu totul roșcă. Avea o expresie plină de demnitate și omenie, oarecum patetică, care îi dezvăluia curajul și sinceritatea cele mai înalte calități omenești. S-a stîns mult prea devreme, în deosebi pentru Rusia...”

Poate nu e cel mai entuziast portret, poate nu e cel mai mișcător. Poate e subiectiv, și pe alocuri, controversabil. Dar e făcut de un om care n-a crezut. Și asta mi se pare convingător.

Ioan GRIGORESCU

PENCIU KULEKOF, TIRNOVO

ATLAS LIRIC poeți bulgari

GHIORGI DJAGAROV

Fericirea

Voi repeta mereu, orice s-ar spune Că-s fericit, că lumea mi-apartine. Eu mă derzîș să stau cu proșii-alături, Cu cel ce tremură nici nu mă-ocioi. Am pentru suferință și gresală O pildă de la stelele din ceruri Și ele pier. Însă găsesc puterea Să piară undeva-n nemărginire. Să arzi! Să scînteiezi! Să te împrăști Lăsdnd o dungă lămuinoasă-n urmă! Această-i fericirea! Eu pe lume Nu vreau mai mult! Nu-mi trebuie nimica!

IVAN DAVIDKOV

Tăcere

Teaca o trezi-a doar eoul Capitel de măgăruș. Stăpîni Păsea desult în rînd cu ei. Pe mine Alîndu-mă străin în fața casei Mă îndemna să intru-n bălătură Și să cîndm un pepene-împreună. Ca steaua, din cutit i se prelînce O picătură și căzu. Din coajă O boare rece străbătui. Eu însă De alceve eram flămînd și mă-nleșese Privindu-mă în ochi. Nimic nu spus. Strivi doar mucul de țigără cu piciorul. Cuiu-apoi stergîndu-și-l de palmă, Din linște tăie-o felie mare. Așa cîntărem. Totuși eu în iarbă N-am risipit semînțele acelea Ca stelele, ci le-adunai în suflet, Aici, în stihu-acesta să le seamăn.

VITIO RACOVSKI

Ce ne-ndemna...

Ce ne-ndemna spre piscul sălbatec și stînger? Poate poteca numai, ce duce către cer? Sau panta? Sau copacii, neînfloriți măcar?

Mai poposeam. Pe urmă luam urcușul lor... Din cînd în cînd priveam o mai zîrieam napol... Își întorsea fața orosul de la noi... Dar noi am mers. Nici vîntul din drum nu ne-a-nturnat. Și-abia pe mușchii verde, cînd sus, acolo-am stat, Ce ne-ndemna alorăm, spre vîrf, pe panta grea? Ne îndemna iubirea. Doar ea! Doar ea! Doar ea!

DOBRI JOTEV

Credință

De ce-ai rămas în față-mi pocăită De parc-astepti răzbușnătore-mi plată? Eu nici nu sint și nu voi fi vreedată Înlăturat din inima-ți rădăc.

Chiar de-ar mai fi să te socot lubit Ști-un vec, de te-ai iubi, și jumătate, Sint om și știu că dragostea nu poate Să fie judecată și-osîndită!

VANEA PETKOVA

Reintoarcere

Uitări n-am fost dată. Mă ghicîră De la-ncepăt și omenii și vîntul... Oh, moi cu seamă vîntul! Cu o cîine Se gudură sub calda mea pufăciac. Și drumurile m-au strigat pe nume Și pomii încreții de frig și brumă... Și mă fixa atît de mult volanul Cu cele trei meridiane ale sale! Dar eu priveam doar prin parbriz la cerul, Ce-ast-n-alb și-i salutem pe oameni Ce-mi aminteau de reliefuri dure, Ca de granit de pildă... Și la schele Priveam, cu ochii unei generații Trecută prin exumen-nrdzănelii. Pornii atunci departe, mai departe, Cum numai după reintoarcere se pornește, — Pe drumuri taci, cu viitor-un față: În românește de VICTOR TŢEBURE și VALENTIN DELIU

Sîntem răsfrăți în materie de interviuri, poate și excedați de ele. În fața stîlului ager de reporter, sau în fața microfonului, cite un autor e pus să răspundă la cîteva întrebări „esențiale”.

În schimb, ce poate fi mai revelator decît jurnalul unui scriitor pentru un cititor dornic să-i cunoască mai bine țesătura internă și felul în care ea se structurează în expresie? (Fîind greu de conceput că preocupările „de meserie” să nu fie consemnate și ele).

La mijloc de drum între jurnal și interviu, convorbirea mai îndelungată, gen care a cîștigat fațoarea publicului și a editorilor, întrunește avantajele mărturisirilor spontane și ale întrevederii „dirijate”, axa ei fiind constituită de întrebări care orientează discuția în sensurile indicate de curiozitatea generală. (De altfel și despre paginile de jurnal publicate se poate susține că sînt alese în funcție de interese — cel puțin presupus — al publicului).

Un volum de convorbiri oferă puțină de a evita formulările rezumatice și „definitive”, nu numai pentru că spății și spații acordat sint mai mari, dar pentru că în voia asociațiilor firești răspunsurile, luînd-o uneori peis, prin domenii adiacente, vor fi mai adevărate decît cele directe, mai bogate în nuanțări necesare.

În convorbiri cu Eugen Ionescu*, firește că problemele țesăturii vor ocupa un loc central. Despre teatru, al său sau în genere, Eugen Ionescu a mai vorbit în repetate rânduri. Numai considerațiile de principiu și comentariile proprii ale pieselor sale furnizează un subiect amplu, de tratat aparte. Ceea ce am vrea să punem în lumină aici este tot ce destănuie aceste convorbiri cu privire la temerurile existențiale ale scriiturii sale.

Chele ce ni se dau în mînă prin convorbiri — ea și prin filele de jurnal și prin „Note și contranote” — desule și pentru cel încă nedumerit de universul ionescian, unele își spre încăpări mai greu accesibile ale personalității, nu fîndcă ar fi tînuite dinadînc, ci pentru că ce se petrece acolo: secreta prefăcerea a trăirii subiective în ponnire spre exprimare, se revelează mai anevoie prin intermediul produsului cristalizat în expresie. Vorbînd de chei, nu mă refer la experiențele, emoțiile, impulsurile, impresiile din copilărie, revelația singurătății, a morții, a pietă-tudinii și integrării într-o ambianță rurală paradisiacă; a cles-tioate motivează (dacă nu și „explică”, fiindcă nimic nu explică niciodată nimic în întregime) persistența aproape obsesivă a unor reacții și teme; nici la importanța viselor, deși omnicul intră în alit de mare măsură în compoziția pieselor sale. Ambele — primele experiențe de viață și visele — dovedesc prin prezenta lor covîșitoare în scrieri că acestea țîșnesc din surse adînci și adevărate. Puse alături de ele, influențele diverse devin disparente. Ce mai poate adăuga de pildă lectura supracraștiorilor, decît cel mult să funcționeze ca o confirmare a unei teorii, quasi o îndreptărire stilistică, experiențe adînci a cuiva care scrie: „A visa este a gîndi într-un fel mai adînc, mai adevărat, pentru că ești ca adunat în tine. Visul este un fel de meditație, de reculegere; e o gîndire în imagini. Uneori e forate revelator, și foarte crud... E o evidență lămuinoasă”.

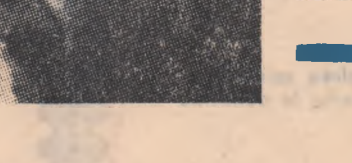
Cunoșterea prin mărturisire — a unui univers lăunțic originar poate servi firește ca cheie pentru descifrarea în scrieri a tot ce provine ca tematic și mod de recepție dîintr-un fond secret al trăirilor imediate. Dar descifrarea răbunirilor de acolo fine de altfel de cercetarea literar-psihologică. Și într-adevăr, a-portul emotiv, prezent prin semne mai mult sau mai puțin interpretabile, nu este oare involuntar, dat în subsidiar și revelator doar cu privire la o subiectivitate interesantă ca atare, deci extra-

CĂRȚI

EUGEN IONESCU

ȘI IDEI

ÎN CONVORBIRI

literar, neavînd nimic de-a face cu vreo mărturie deliberată? În cazul lui Eugen Ionescu, așa ar putea susține cine vede într-un inovator al teatrelor ce el doar un ingenios tehnician sau un fericit inventator de formule noi și frapante. E un punct de vedere greu de apărut, dacă n-ar fi decît din pricina unui singur fapt care îl infirmă definitiv: diversitatea motivelor de inspirație, cărora le corespunde gama largă a modalităților tehnice. Că acestea din urmă sînt doar mijloace — oricît de frapante și frapante pentru că surprînzătoare de adecvate — este evidentă însăși. Între denunțarea gîlirii de sens a limbajului, a despersonalizării și conformismului, — bufonă (în piesele „absurde”) patetică (în Rinocerii) sau tragicomică (în Scanteie) — și lirismul-minor în elegii pentru ființe mici, de mare forță poetică în Seta și Foamea, între verva polemică, — directă în Nu, recuță prin filtrul comicului în piese — și dramatizarea exercițiilor spirituale al desprinderii de viață în Regele moare, — sint distanțe care dau măsura tensiunii interioare. Modalitățile de formulare își primesc autentificarea prin intenția de a transpune drame trăite, orice „truc” sau „găselniță” fiind doar un mijloc de a le mărturisii. Cu alit mai bine, dacă conștinutul devin mai comunicabile pe calea deturată a unui limbaj nou și frapant. Și n-a spus Eugen Ionescu din capul locului că „genul literar originar, genul-îp, este jurnalul intim, în timp ce romanul, tragedia, poemul nu sint decît alterități ale jurnalului pur”?

O serie de considerații din Convorbiri confirmă că Eugen Ionescu acordă celor ce are de spus („mesajului”), în limbajul pretențios pe care-l ridiculizează cu atita vervă bufonă primatul indiscutabil asupra mijloacelor. Judecata sa nefavorabilă asupra noului roman este cit se poate de semnificativă în această privință. „Ceea ce mi se pare supărător la autorii noului roman, este că acești oameni vor să distrugă activitatea, de vreme ce se vor știintific. Nu sint decît niște tehnicieni minori”. Sau, în alt loc: „Adesea în noul roman înfîlmăm doar descrierea unor suprafețe: sufletul și anului”. Antipata lui pentru tot ce e „făcut” și nu „născut poate părea ciudată — iarși numai celor obișnuiți să atri-buie succesele sale unor „trucuri” și unui avangardism „ă outranc-e”, nu și celor care vîd îndărătul umorului tragic al absurdului problemele umane vitale. Antipalia și în același timp negare a posibilității de realizare a ceva în întregime „făcut”; miturile nu se pot inventa. „Dacă vrei să crezi un personaj-arhetip, nu vei reuși... Dacă vrei cu orice preț să dai expresie unor mituri, vei face cel mult un teatru intelectual sau ideologic. Numai publicul, criticii, posteritatea pot desoperi valoarea de arhetip a unui personaj ca de pildă Ubu”. În lumina acestor reflecții devine evidentă atitudinea sa, de sfîș și direct formulată, că simțirea e dîtătoare de ton în creație. Afirmînd: „Dacă există un domeniu propriu literaturii și poeziei, acela este afectivitatea”, Eugen Ionescu se declară cu totul împotriva identificării literaturii cu un ansamblu de scheme, tehnici, teorii aplicate cu mai mult sau mai puțin talent. Astfel aduce și o justificare de principiu vibrațiilor lirice, care e prezentă în fragmentele onirice ale pieselor sale, în Rinocerii — care dîncolo de orice luare de poziție umanistă

este transparența unei amare experiențe personale (și neînlnd seamă de aceasta, piesa nu este interpretabilă fără rest), prezentă în deosebi și ajunsă la o expresie majoră în numeroase pasaje din Seta și Foamea. Fără afectivitate, spune Eugen Ionescu, nici o literatură n-e posibilă. De aceea fără ea, „poezia chiar și a lui Saint John-Persa, nu mai e decît un joc de cuvînt”. La întrebarea dacă în Gîndirea cheia n-a întreprins de ase-menea o eliminare a psihologiei, autorul ei afirmă că a intenționat „o denunțare a mecanizării și a vidului. Scapi de vid dacă această denunțare e tragică. Sper că există acolo o dezbateri: personajele sint marionete, dar sint marionete dureroase. Caricatura e o critică. Personajele mele sint rîzibile fiindcă sint nule”. Marionetele umane ca și rinocerii au menirea să arate că e o tragedie ca omul să fie goit de substanță: mecanizat sau fanatizat el devine inuman. Dar a arăta la rece dezumanizarea sa a o arăta luînd-o în deridere sau suferînd cîmpit din pricina ei sint două atitudini fundamentale diferite. Trăgîndul situației descrise nu poate resimți decît cel care e în căutare de alceve, de opusul ei, de plentitudine. „Nu știu dacă piesele mele sint reușite sau nu, spune Eugen Ionescu, dar am încercat să arăt în ele personaje în căutare unei vieți, a unei realități esențiale. Ele suferă de a fi rupte de ele înșele, lată absurdul, ca oamenii să fie cu rădăcinile tăiate, să-și caute realitatea profundă ca personaje lui Kafka... Într-o anumită literatură însă ei nici nu mai suferă. Sint dezumanizați”.

Esențialul fiind să arăt căutarea unor adevăruri care să te ajute să trăiești, tehnica devine secundară. „Nu se poate, spune Eugen Ionescu, ca un scriitor să nu se intereseze de mijloacele sale de expresie. Și într-un gen, istoria artei e istoria mijloacelor de expresie. Dar trebuie să te interesezi înții de ce ai de spus, apoi de mijloacele care-ți permit s-o spui și nu invers... În ce mă privește, încerc să exprim anumite realități interioare... Evident, mă preocupă exprimarea lor, așa cum în clipa asta caut cuvînt pentru a răspunde, dar nu caut cuvîntele pentru cuvînt”. Cum nu există un „fond” și o „formă” separate, evident că maniera de a spune un lucru semnificativ însuși acelu lucru, iar modul în care e resimțit nu poate fi fără consecințe pentru modul de a-l exprima. Iată ce spune Eugen Ionescu în această privință: „Despre unii autori însemnați (ca Sartre, Camus) am impresia că discutînd despre absurd, despre moarte, nu trăiau aceste teme, nu le simțeau în ei într-un fel aproape irațional și visceral, de aceea ele nu se inscriu profund în conștiința lor. La ei, acestea țîneau încă de retorică, de elocvență. La Adamov, la Beckett, ceea ce se manifestă prin aparența dislocare a limbajului este o realitate foarte nudă”. Desigur că asta se aplică și limbajului pieselor sale „absurde”. Dar Eugen Ionescu nu se lasă prins în capcana formulei a dată gătite: „Limbajul dislocat... se solidifică din nou, ne apare ca o nouă coerență” așa cum, am adăuga noi, formulele cele mai fericite devin, prin repetare, niște locuri comune. „De aceea temele mari, temele esențiale sînt de reluat mereu, de retrăit, de reexprimat”.

Problemele limbajului, alit de discutate azi și în cazul Eugen Ionescu considerate de mulți ca însăși esența căutărilor sale, sint pentru el în fond secundare, foarte importante dar secundare. Să-l mai ascultăm o dată din, cu privire la chestiunea fond-forma, o formulare rezumativă și definitivă: „Am vrut mai ales să spun anumite lucruri, chiar nesupunîndu-le; ațîșindu-mă să le spun mai mult decît la modul de a le spune: limbajul a aderat, a venit cu ele”.

Că din aceste considerente deruse și protestul formulat în alte locuri. Împotriva intenției atribuite lui, de a face avangardă, se înțelege de la sine. Avangardă ești, fiind tu însuși, fiind deci altfel decît alții, și de aceea nu. Dar dacă regepi o formulă o dată gătă această devine manieră. În acest sens, Eugen Ionescu îi reproșează și lui Beckett că a devenit prea sistematic, exagerînd nuditatea, găsîndu-i variante tot mai înfricoșătoare după ce a redus-o la ultima ei expresie.

În aceste reflecții asupra limbajului ca mijloc, nu ca scop, asupra literaturii ca expresie fără acoperire decât în ceea ce corespunde unei trăiri reale, înrădăcinate în afectivitate, ni se revelează — din nou — un gânditor. Nu un jongleur cu abstracții, ci un om care gîndește din profunde necesități spirituale. O gîndire de conceput fără legătură organică cu simțirea, o gîndire aplicată problemelor care afectează omul, ce este dară nu semnul autenticității în sensul cel mai adevărat al cuvîntului. Plîn e contradicții? Desigur. Un impetus, de aceea uneori priip, dar întodeuna în întregime sinceri, un căuător de absolut („Mușcat de selea ce nu se poate potoli, de o foame insășiabilă”) și un pămîntean incorigibil, un liric care-și bate joc de cuvintele mari (sau de „cuvînt”) și un tragedian care se exprimă prin clovnerii. „Ce divorț între minte și inimă! Ce divorț între gîndire și viață! Întrine mine și mine” spune Jean în Seta și Foamea. Contradiția e în inima omului, a suferi de această contradicție și a o exprima, ce justificare mai adevărată poate avea un creator de literatură?

Surprinzătoare numai pentru cei care nu vîd sub diversitatea maniereștilor — polemică și lirism, meditație și burlesc, absurd și tragic — extraordinara lor unitate de spirit, pusă la îndoială numai de cei care cred că hazul exclude seriozitatea, că succesul nu poate fi decît de scandal și că reușita în găsirea unor forme și formule inedite nu poate rezulta decît din căutarea ineditului formal cu orice preț, autenticitatea se arată aici în stare brută, sau, ca să zicem așa, sare în ochi, prin afirmații simple și categorice. Iată încă una, drept încheiere și semnătură: „Nu vreau să fiu decît ceea ce sint”.

* Claude Bonnefoy: Entretiens avec Eugène Ionescu, Ed. P. Bel-fond, Paris, 1966.

Mariana ȘORA

gazeta literară

Organ săptămînal al Ununii Scriitorilor din Republica Socialistă Romînia

Redacția: București, Bd. Ana Ipătescu 15. Telefon: 12.94.44; 11.39.36; 12.74.26.

Administrația: Șos. Kiseleff 10. Telefon: 18.33.99.

Abonamente: 3 luni, 13 lei; 6 luni, 26 lei; 1 an, 52 lei.

Imprinat la Întreprinderea poligrafică „Informația”